

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 748.

CHICAGO, ILL., 12. januarja (January 12th), 1922.

LETO—VOL.—XVII.

Upravištvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

Osebnost in socializem.

Bog pomagaj, kako so v skrbeh za osebnost dobriani, ki se boje socializma! Človek bi mislil, da se izpolnujejo v sedanji družbi vse njih želje tako popolnoma, kakor ne bi bilo mogoče v nobeni drugi organizaciji. Individualnost slavi prave orgije nevezanosti in samolastnosti. Nam, bolj zakrknjenim skeptikom se seveda zdi, da tudi najbolj entuziastični optimizem ne najde lahko kraljevstva osvobojenega individualizma na svetu, ki si ga je kapitalizem prilastil, razdelil, zapisal v zemljiščne knjige, rubriciral in numeriral. Prav narobe; zdi se nam, da ni bila osebnost niti v staro kamneni dobi tako razveljavljena, kakor je sedaj.

Pa je sploh čudno. Nekoliko milijonov jih je na svetu teh socialistov, ki napenjajo vse svoje moči, da bi strli kapitalizem, demolirali njegovo zgradbo in ki znašajo nočindan material za stavbo socialistične družbe. Po vsem svetu je razširjena ta armada in čimveč je kje kulture, temveč je socializma. Menda se vendar ne more trditi, da so to milijoni samih tepcev, ki nimajo v svojih dušah drugega stremljenja, kakor iznebiti se svoje osebnosti in jo razbliniti v neko megleno skupnost brezpomembnih števil.

Le vprašajte jih in povedali vam bodo, da so danes stroji pri strojih, avtomati za industrijalno delo, avtomati za produciranje aktov, avtomati za tridesetletno enakomerno pometanje cest, avtomati za izrekanje sodb po neizpremenljivih paragrafi, avtomati za korakanje na komando, avtomati za vtepanje latinske slovnice v mlade glave . . . avtomati za vse življenje, avtomati v službi Njega neosebnega Veličanstva kapitalizma.

Osebnost!

Otroka vtaknejo v šolo s petdesetimi, šestdesetimi drugimi paglavci — včasih jih je še več — ubogi učitelj naj pa vsakega člana te imenitne čete individualno izobraža in vzgaja! V dobi, ko je osebnost še najbolj mehka, ko se še najteže spozna in opredeli in bi bilo treba največje pozornosti za vsako posebej in največ nege, nima kapitalistična družba sredstev za to. V ljudski šoli se začne uniformiranje in kaserniranje človeških duš.

Metoda je pa povsem utemeljena v kapitalističnem sistemu, kateremu nima šola vzgajati močnih individualnosti, temveč "dobre državljane" in "porabne delavce." Preparirati jih mora za "red", kateremu je osebnost sama po sebi nevarna, kajti v individualnosti je vedno nekaj revolucionarnega. Zato dela kapitalizem-gospodar instinktivno v šoli koncesije klerikalizmu-služabniku.

Gospodarske razmere odločujejo tudi dalje. Če ni denarja za študiranje, se pošlje fant k mojstru, da se izuči čevljarstva ali mizarstva, čeprav tiči v njem mor-

da tehničar, kemičar ali slavist. Morda gre še par let v višjo šolo, ali na univerzo ni misliti.

Kje naj se izraža delavčeva osebnost? . . . Tam je stroj; ob sedmih zjutraj čaka na te. Z desnico pritiskaj; z levico vrti — do dvanajstih. Popoldne zopet, jutri zopet in pojutršnjem in tako dalje — nehal boš, kadar te bo konec. Zunaj sije solnce? In šmarnice cveto? . . . Kaj ti mar! Žejen si lepote? Le pojdi, napij se lepote, upijani se! Pa naj ti šmarnice dajo kruha in denarja za stanovanje, za obleko. Crkni, osebnost!

Svobodni poklici? Umetniki?

Seveda. Le koliko jih je, umetnikov, iznajditeljev, talentov, ki prenašajo krožnike po gostilnah, eksercirajo v kasarnah ali pa prepisujejo dolgočasne tožbe pri advokatu, ker ni njih osebnost imela niti najnujnejših sredstev, da bi se bila emancipirala brezobzirnega gospodarskega imperativa!

Koliko jih je, priznanih umetnikov, ki danadan terorizirajo svoje srce in svoje možgane, pa pišejo, slikajo, zidajo, kakor je vseh bogatemu buržvaju? Kajti kar bi izklesala ali vili njih osebnost, bi obležalo "na trgu". Oni pa, ki so ponosni in nočejo služiti idiotskemu mamon, se lahko, če niso slučajno podedovali kupčijsko veljavnega bogastva ali pa zadeli velike srečke, zapro s svojo osebnostjo v kamrico, kjer zmrzneta ali pa pogineta lakote oba — umetnik in osebnost.

Izjeme ne ovržejo pravila.

Še kapitalist se ne more bahati s svojo individualnostjo. Saj se najde te prikazni najmanj tam, kjer je največ bankovcev. Tudi je videti, da se ta osebnost najlaže asimilira in to ni skoraj nič drugega, kakor da se zataji. Borza, konkurenca, konjunktura — to so v kapitalističnem svetu močnejši faktorji od individualnosti.

Svoboda človeške volje je stara bajka! Ampak na našem najboljšem vseh svetov, v dobi vsemogočnega zlatega teleta, je ta svoboda tako temeljito obrezana, da bi jo Diogen lahko iskal s svojo svetilko, kakor je nekaj iskal ljudi. Okruten mehanizem je naša družba, v katerem je eden zobček na kolesu, drugi kljuka, sam svoj pa ni nihče. In kaj producira ta orjaški avtomat, da bi bilo vsaj kaj tolažbe? Da bi poteptana in žrtvana osebnost vsaj vedela, čemu se je kastrirala? Kaj? Denar meče iz žrela, dolgočasen denar, ki ga zopet požira, ne da bi se moglo osebnosti le za trenutek zjasniti lice zaraditega.

Zaman bi človek iskal estetike v tem procesu, ki je zopern in oduren. Zaman bi iskal v njem idej. Edina tolažba je, da poraja upornike in da obuja gnus. In najosebnejše in najmočnejše osebnosti so tiste, ki se najstrastneje upirajo in ki najsrečneje verujejo v pogin te brezdušne mašinerije.

Z vrhunca razdvajanja k zedinjevanju.

W. M. FEIGENBAUM.

Po vsem svetu se opaža med delavskimi elementi novo stremljenje, k drži k zedinjevanju. To more imeti le eno posledico: slogo v vrstah delavskega razreda.

V Angliji in Nemčiji; v Avstriji in na Nizozemskem, je prodril klic za delavsko solidarnost; in ta klic prihaja, ne iz vrst socialnih demokratov, ampak od komunistov, ki so pred nedavnim še tako vztrajno delali za razdvajanje socialističnega gibanja v vseh deželah.

Nekoliko manj ko pred dvema leti so se proglašale oddvojene stranke za predstavnice revolucionarne gorečnosti in navdušenja. "V Franciji," je pisal Zinojev, "smo napravili imenitne uspehe. Prisilili smo stvari iti do konca in dva razdvoja sta bila posledica."

Nemški neodvisni socialisti so se pripravljali za kontroliranje države, ki so postajali že enako močni kot večinski socialisti, toda prišel je kongres v Hallu in štiriurni govor Zinojeva, zahtevajoč razdor, in stranka je bila razbita na kose.

Francoski socialisti so bili pripravljani sprejeti 21 točk in se lojalno ravnati po njih, dasiravno se niso povsem strinjali z njimi. Jean Longuet, vodja stranke, je dejal, da se bo držal po navodilih, zapadenih v 21. točkah, če mu puste ostati v stranki. Veroval je v slogo skoro za vsako ceno. Toda prišel je telegram, podpisan od Zinovjeva, ki je zahteval izključenje Longueta kot pogoj za sprejem stranke, in izključen je bil, zaeno z njegovo skupino pristašev, ki je štela 55,000 članov.

Orgija razdvajanja se je nadaljevala do marca 1921. Teorija je bila, da mora v vsaki deželi obstajati agresivna skupina, pripravljena za vse slučaje. Ona bi vzela kontrolo, neoziraje se, kaj se dogodi. Za svoje namene niso potrebovali večine. Potrebna se jim je zdelala le vztrajnost in pogum.

Potem se je dogodil marčni puč v Nemčiji. Generalni štab v Moskvi je domneval, da so nemške mase zrele za revolucijo. Kakorkoli so bili blizo, da si so imeli stike in so poznali razmere kakoršne so bile, so se motili, ko so skušali vzeti situacijo v svoje roke v deželi čez mejo. Ta smešna tragedija je bila vrhunec pretiranosti v socialistični zgodovini. Neuspeh marčne akcije — kakor jo imenujejo — v njihovem poizkusu napraviti iz nje strateški maneuver, je spravila na dnevni red vprašanje o možnostih metod komunistične Internacionale in formo njene generalnega štaba za dajanje povelj raznim narodnostnim skupinam.

Nemški in francoski komunisti so vzeli to vprašanje v pretres in o njem živahno razpravljali. Nemški komunisti so se vsled njega razdvojili, francoskim komunistom pa se je dalo potem razumeti, da je vse dobro, kajti nihče ne more od nobene stranke pričakovati, da bi se držala popolnoma na podlagi predpisov in teorij.

"Generalni štab" in razni podštabi so pričeli študirati situacijo z drugega vidika, in temu opozovanju so posvetili ves čas zadnjega poletja in jeseni. Fiasko tajnih, podzemskih organizacij v deželah, kakor naprimer Zedinjene države, kjer se je ves poiz-

kus izkazal za komedijo, ki pa je poleg vsega revna komedija, je dala višjim faktorjem mnogo snovi za razmišljenje. Ko so pregledali ves položaj, so izdali nov klic: "Pojdite med mase!" Stare metode so se jim popolnoma ponesrečile.

Nova taktika je bila razglašena, dežela za deželo ji sledi, in komunisti se ji prilagajajo. Na primer, v Nemčiji je zedinjena komunistična stranka — potem ko se je precejšnja skupina ločila od nje h komunistični delavski stranki — izjavila, da je pripravljena "iti k masam", in kooperirati z vsako vlado, kateri bi bili na čelu obsovaleni Scheidemanovci. To še glasi zelo čudno, ker prihaja od elementov, ki so se ločili od neodvisnih socialistov radi tega, ker se jim odpad slednjih od Scheidemanovcev ni zdel dovolj odločilen. Ampak podoben so nam, da so sedaj pripravljene sodelovati v takih koalicijah; in to tudi z vso resnostjo mislijo.

V Angliji so komunisti pripravljene vstopiti v Labour Party in sedeti skupaj s takimi ljudmi kot je James H. Thomas in podpirati drugo Internacionalo, vsled dejstva, da bi bili včlanjeni v največji stranki, ki pripada k organizaciji socialnih izdajalcev; v istem času bi podpirali Dunajsko skupino socialističnih strank, katero njihovi elementi tako energično napadajo in smejejo — ker spada k nji Independent Labour Party, združena z Labour Party.

V Zedinjenih državah so "ilegalni" komunisti spoznali svojo napako in sedaj poskušajo na vse načine prikazati, da delujejo v mejah zakona, da niso nevarni, da sploh ne zagovarjajo nobene nezakonite stvari, ki jih je reakcija napravila za nepopularne.

Geslo, "pojdite med mase!" je delovalo na komuniste kakor mrzla kopel; in kakor so bili pred par meseci še vsi za nadaljni razdvaljni boj, tako so danes za zedinjeno bojno fronto proti sovražniku.

Socialisti, katerih organizacije so bile žrtve tega razdora, se sedaj lahko žalostno smehljajo. Če ne bi bilo te strasti za rušenje strank in nasilnih nastopanj, bi bil danes delavski razred mnogo bolj naprej kakor je. V Italiji, Nemčiji, Zedinjenih državah, Franciji in številnih drugih deželah, kjer je delavsko gibanje v tako žalostnem položaju in vrženo nazaj vsled izgubljene energije v medsebojnih frakcijskih bojih, bi se dosegel na polju socializma lahko velik uspeh, če ne bi bila na potu taktika, ki bo v zgodovini delavskega gibanja vedno združena z imenom Zinovjeva.

Dejstvo, da v vsaki deželi opuščajo to taktiko, dejstvo, da so v Angliji in Nemčiji pripravljene podpirati stranke druge Internacionale, in da so pri tem tudi pripravljene prevzeti odgovornost za njihove akcije, dejstvo, da so v Zedinjenih državah pripravljene pozabiti na vse točke, teze in manifeste, na ruvarjenje "od znotraj", na diktaturo, na sovjete — — dokazuje, da je bila socialistična stranka v pravem; da je bilo socialistično gibanje po vsem svetu v pravem.

To je dobro sporočilo po Novem letu: da je edinstvo boljše kot needinstvo; da je zedinjena fronta bljša kakor razdvojena; da so navsezadnje celo Zinovjeva organizacija, McManusova organizacija in Klare Zetkinove organizacija za edinstvo; in konč-

no, da so junaški ljudje, ki ne bodo zadovoljni preje, da bo vzela socialistična stranka javno v svoj program sovjetje in diktaturo, sami organizirali stranko, iz katere programa so pazno izpustili vse tisto — kar je izpustila socialistična stranka iz svojega programa.

Čas za zedinjeno delo je prišel. Prišel je čas, ki zahteva združenje delavskih sil. Izročilo je prišlo iz vseh dežel na svetu, in v vseh deželah sveta ga bo izmučeno delavstvo pozdravljalo, ker je spoznalo, da razdori in nesloga ni pot, po kateri bi se moglo priboriti svet za delavsko ljudstvo.

Beseda o socializmu.

PRIREDILO TAJNIŠTVO J. S. Z.

III.

V zadnjem članku smo rekli, da se mora delavstvo organizirati v svoji politični stranki, kajti dokler hodijo delavci na volišče le kot državljani, ne da bi se zavedali dejstva, v kateri politični stranki so njihovi interesi, tako dolgo nemorejo računati, da bodo njihovi interesi zavarovani. Delavci so v večini in kot večina dosežejo lahko vse, kar hočejo. Večina jih dovede v politično moč, kar pomeni vlado. In ko je delavstvo enkrat na vladi, je do izvedbe kolektivnega lastništva samo še en korak. Greh je torej, če se delavci ne zanimajo za samostojno politično organizacijo.

Kdor pozna količkaj uredbo sedanje družbe, mora vedeti, da se pod sedanjim sistemom producira v prvi vrsti za profit in da pride potreba uporabe izdelkov šele na drugem mestu v poštev. Da je to resnica, lahko zapopadejo še tako otrpneli možgani.

Vzemimo samo nekaj primer, da bo stvar jasnejša.

Ali more kdo pojasniti naprimer ponarejevanje jedil na drug način, kakor da gre tu za večji profit? Ali ste kedaj videli platno, ustrojeno iz najcenejših lesnih odpadkov, ki je bilo prodano za bombaževino? Gotovo — zlasti če ste znali ločiti dobro blago od slabega. Takih primer bi lahko mnogo navedli. Vse to se dogaja radi večjega profita. Profit, profit, profit!

Kaj je torej profit v svojem bistvu? — Profit je razlika med resnično ceno proizvodnje in razpečavanja in ceno prodaje; ta profit pomeni, da dobi delavec le del tiste vrednosti, ki jo je ustvaril. Tolmačenje tega seveda ni lahka reč za delavca. Zakaj ne? Zato ker se delavec ni nikdar brigal za to vprašanje, ampak je prepustil vse svojim gospodarjem — kapitalistom. In kapitalisti so ukrepali vedno tako, da so zasigurali sebi, delavcem pa dali nekaj malega v obliki plače. Poprečna plača od skupne vrednosti poprečnega proizvodjanja (dela kjerkoli), ki jo dobi delavec, znaša okrog 20 odstotkov; to se pravi, za vsak dolar vrednosti v proizvodni dobi delavec 20 centov, 80 centov pa ostane kapitalistu. Ali je ostalih 80 centov vse profit? Ne. Poleg profita, ki ga ima kapitalist v tovarni ali kjerkoli se že proizvajajo, pride vpoštev stanarina, obresti od vložnega kapitala (navadno po 6 odstotkov), oglašanje za razpečavanje robe, popusti agentom itd. — vzlic temu je profit, ki ostane koncem konca kapitalistu, vseeno ve-

lik, ker prihaja v velikanskih množinah in iz raznih krajev. Ali ti je sedaj razvidno, kam prideš ti s svojimi 20timi centi?

Prodaja blaga.

Da je profit mogoč, je treba pred vsem razpečati blago v denar. Delavci, ki dobe le del cene tega kar so producirali, nemorejo kupiti vsega; treba je najti tujih trgov ali pa nastane brezposelnost. Profiti so zvezani torej s trgov — z razpečavanjem blaga v denar. Samo proizvodjanje robe še ne pomeni profit, tudi če bi delavci proizvedli robe za milijon let. Proizvajanje samo na sebi ne dela kapitalistu nobene preglavice, ker dobi lahko dovolj delavcev, nastaja pa pri njemu skrb, kako bo prodal robo.

Rekli smo, da dobi delavec od predmeta, ki ga izdelal in se prodaja na trgu po dolarju, 20 centov. Na ta način mora izdelati delavec šest predmetov ali kosov, predno more kupiti enega zase. Kdo bo kupil drugih pet kosov? S tem je načeto vprašanje konsumna ali uporabe.

Polovico delavcev v Zed. državah je proizvajala mnogo let te vrste predmete, med tem ko je druga polovica gradila hiše, tovarne, mlino, stroje, železnice itd. itd. Mnogo teh reči je danes skoraj dogotovljenih, in kjer se kaj dela, se le še popravlja, prenavlja in dodelava. Posledica tega je, da večina delavcev sedaj proizvaja blago — predmete v taki množini, da jih ne mogoče razpečati na domačem trgu. Posledica tega je, da mora priti roba na tuj trg. Ali tudi na tujem trgu ne gre vse gladko iz pod rok, kajti kakor domači kapitalisti, tako morajo tudi kapitalisti drugih narodov iskati trgov izven doma, in tako se dogaja, da je vsakih 10 let gospodarska kriza in brezdelje neizogibno. To pomeni, da morajo ljudje umirati lakote, ker so pridelali preveč, ozebati, ker je preveč premoga itd., in predno pridejo razmere zopet v normalni tir, vzame od tri do štiri leta, nakar se stara igra proizvodjanja in izkoriščanja ponavlja.

Civilizirani narodi.

Ta igra gre naprej s ponavljanjem kriz in izkoriščanja, kadar se zopet dela, pri vsih civiliziranih narodih — to je pri vsih narodih, ki imajo razvit kapitalistični sistem. S temi ponavljanji pa se porajajo sporedno vojne. Svetovna vojna 1914—18 je bila jasen dokaz temu, in konference, ki se od časa do časa vrše med buržvaznimi vladami, niso nič drugo kakor uravanje sporazumov za inozemsko trgovanje.

Izčrpanje inozemskih trgov mora roditi v kapitalistični produkciji konečno katastrofo in s tem padec kapitalističnega sistema.

Po tej logiki pridemo do sledečih zaključkov:

1. da vodijo kapitalisti svoja podjetja za profit in ne za dobrobit ljudstva;
2. da dobi delavec le 20 odstotkov od tega, kar producira;
3. da mora biti blago, ki ga ni mogoče razpečati doma, prodano na tujem trgu;
4. da so vse civilizirane dežele glade tega v enakem položaju.

Pa poglejmo sedaj, kako je s tujezemskimi trgi na splošno in kaj bi bilo, če bi bili vsi trgi izčrpani. To se bo zdelo komu morda nemogoče. Ali kakorkoli obračamo to vprašanje, je eno gotovo: omejitev svežela zadnjih petdeset let za tuje trge. Dejstvo je, da

se bori vsaka večja kapitalistična država ali dežela zadnjih ptedeset let za tuje trge. Dejstvo je, da je pri tem vsaka kapitalistična vlada pri volji žrtvovati milijone delavcev svoje dežele in tiste, katero hoče osvojiti. V spomin si lahko pokličemo s strani Amerike na Kitajsko, Filipine, Kubo itd. Kaj dela Japonska v Mandžuriji in v Sibiriji? Kaj dela Anglija v Indiji, Egiptu, Afriki? Francija v Maroku, na Kitajskem na Balkanu — od kar je poražena Nemčija? Ali niso to znamenja prihajajoče krize? Kdaj pride ta kriza sicer ni nikjer zapisano, ali neizogibna je, kakor je neizogibna noč, ki pride za dnevom. In ko bodo tujezemski trgi izčrpani, bo splošna kapitalistična kriza tukaj. Kaj jo more odvrniti? Ničesar ne pod tem sistemom, ki je danes! Tukaj je ena sila, ki jo lahko prepreči — in ta sila je delavstvo, ki proizvaja vse bogastvo — z drugimi besedami Socializem. Ali se je spričo tega pametno upirati socialistični ideji? Nikakor ne. Nespametno je, kdor se tej ideji upira.

V prihodnjem članku spregovorimo o revoluciji produkcije in revoluciji lastništva.

Stoprocentna unija.

Piše PIKOLO.

V drugi polovici leta 1919 se je pripetilo prvič v zgodovini delavskega gibanja v Ameriki, da je bilo povpraševanje večje kot pa ponudba za prodajo delavnih moči na trgu proletarskega razreda. Zelo redko kdaj se kaj takega pripeti, in ako izvanredni dogodki ne vržejo kapitalistično mašinerijo ponovno iz tira, potem bomo popred pomrli, predno se kaj sličnega ponovno pripeti. Pojav tega izvanrednega dogodka je bila zadnja svetovna vojna, ki je pustila za seboj grozne sledove, predvsem v nekaterih evropskih deželah, ki so tvorile centrum najstrašnejših bitk. Vojna je bila končana in stara mati Evropa se je znajdla na pragu bankrota. Zadelo jo je pomanjkanje najpotrebnejših stvari in lakota. Rešitev iz tega obupnega položaja so videli v Ameriki. Ameriški industrialni knezi so imeli svojo zlato dobo. Naročila iz Evrope so bila ogromna — ameriški eksport je presegal vsaki mesec milijardo dolarjev. Države, ali pravilno povedano, agentje držav so kupovali pri naših gospodih tovarnarjih vsakovrstnih in nepotrebni stvari. Čitali smo v listih, da je jugoslovanski minister "samooobračaja", gospod Korošec, doktor teološke fakultete, naročil ogromno množino "pavdra" za lepoticje. Ta pavder so bržkotne rabili pozneje, da so napavdrali novo-rojeno demokracijo v Jugoslaviji.

Naročila so bila velika in ko so bila ista izvršena, jih je bilo treba tudi slano plačati. Pomedli so v državnih zakladnicah z zadnjimi zlatimi rezervami, narkar je barometer evropske denarne valute začel strahovito plezati navzdol. Kjer ni zlata, tam v trgovskem svetu ni kredita in če ni kredita, pride trgovina na psa. Ogromna naročila Evrope so bila odrezana — in zgodilo se je, kar se v profitarškem trgovskem svetu logično mora zgoditi — v bogati Ameriki se je hipno pojavila brezposelnost, stagnacija v trgovini, ali po domače povedano, industrialna kriza.

Zlata doba ameriškemu kapitalizmu je trajala sicer ves čas od pričetka svetovne vojne, toda najlepše

je sijalo solnce stoodstotnim patrijotom in profitarjem drugo polovico leta 1919 in prvih devet mesecev 1920. Kjer so mogli dobiti delavce, so obratovali tovarne noč in dan. Šumenje tisočerih strojev ni nikdar utihnilo, povpraševanje po delavcih je bilo veliko. Tistim, ki poznajo ustroj današnje kapitalistične družbe je bilo jasno, da ta prosperiteta nima trajnega temelja in da kmalu usahne, kot usahne bljujoči vulkan toda večina delavstva je bila zazibana v sladke sanje in omamljive povesti, da so sedaj delavci na konju in da se dobri časi za delavce še le pričenjajo. Preveč optimizma je bilo ne le v glavah navadnih delavcev, temveč tudi v vrstah tistih, ki si že vsaj umišljujejo, da razumejo ustroj družbe in njena gospodarska vprašanja. Še meseca septembra 1920 sem čital v "New Majority" uredniški članek, v katerem so priznavali, da se bliža brezposelnost, ob enem pa povdarjali na ves glas, da bo s tem prizadet le kapitalizem, delavstvo pa da bo izšlo zmagoslavno iz tega boja, kot še nikdar popred. Optimistični voditelji unijskega gibanja so pili na medvedovo kožo in naredili veliko pomoto. Rezultat je pač tak, da je ravno narobe resnica: Delavci še nikdar niso prišli tako strahovito tepeni iz boja, kot so prišli v zadnjem letu, in pripomniti je treba, da ofenziva kapitalističnega razreda še ni končana in izčrpana.

Bilo je v drugi polovici leta 1919. V eni izmed štirih največjih industrij v nekem velikem industrijskem mestu so delavci izgubili štrajk. Ponosno so tovarniški nadzorniki in delovodje pušili dišeče smodke, ko so pregledovali škesane grešnike, ki so prosili, da bi dobili nazaj delo in svoje stare prostore. Vse aktivnejše stavkarje so imeli zapisane v "črni knjigi" in kdor je bil v tej knjigi zaznamovan, dotični ni dobil dela pod nobenim pogojem. Bil sem ravno brez dela in zato se nekega dne postavim na prodaj pred tovarniška vrata. Kmalu je prikrevsala poklicana avtoriteta, kateri sem bil očitno zelo všeč. Kako tudi ne. Gledal sem tako zabiito, kolikor se v takem slučaju človek največ potuhniti more. Dobro je tudi bilo, ker za omenjeno družbo popred še nikdar nisem delal. Uganiti pa tudi niso mogli, če sem pridem ali pa ne. Treba je bilo povedati in dati naslove od par firm, kjer sem delal popred. Izbral sem par takih, za katere sem vedel, da me bodo priporočili, da me v pridnosti in lojalnosti — nihče ne dosega.

Po preteku par dni mi je moj delovodja razodel veliko skrivnost, namreč, da nisem tako strahovito neumen kot izgledam in vprašal me je, ako sem zadovoljen, da bi se učil obratovati različne stroje. Pritrdil sem, da se to lahko naredi, nakar so me po preteku par tednov poslali na nočno delo, katerega so vsled velikih naročil ravnokar upeljali.

Bilo je drugi teden nočnega dela, ko pride na okrog s skrinjico pod pazduho par tovarniških pisarjev s ščipalniki na nosu. Volitve, mi kriče že od daleč in mole nasproti svinčnik in kos papirja. Ne nadlegujte me z volitvami, ker nisem državljan, jim hitim pojasnjevati. Ah, da, že razumem, se nasmehne učeni pisar. Vi ste novinec in zavoljo tega vam ni znana naša najnovejša odredba. Torej poslušajte! Danes živimo v dobi demokracije. Tudi mi smo prežeti demokracije in da svoje demokratično mišljenje tudi dejansko pokažemo, zato smo za naše lojalne delavce ustanovili svojo domačo tovarniško unijo. Mi vsi, od predsednika direktorija družbe, pa do zadnjega pometlača imamo enake pravice. Vsi skupaj smo kot ena

velika družina, ki v največjem prijateljstvu in harmoniji zajemamo iz ene sklade. Kolikor bolj pridno boste delali, toliko večji bo profit. In ne pozabite si vtisniti v spomin, da se ves profit koncem leta med vse enako razdeli. Vi delavci imate pravico izvoliti svoje zastopnike, in iste pošiljati na seje družbe, kjer se pretresajo vse tovarniške zadeve. Ravno danes so volitve za "Workers' Council" in v tem oddelku ste upravičeni do enega zastopnika, da na sejah zagovarja interese tega oddelka. Tukaj na papirju imamo tri kandidate. Škoda, ker jih osebno ne poznate. Delajo po dnevu in fest fantje so! Vsi trije so O. K., toda tale John Raddatz je pa še najboljši. Zelo fin fant in če bo on izvoljen, potem imate dobrega zastopnika v delavskem koncilu. Poznal sem dokaj dobro kapitalistične zvižace in intrige, s katerimi uspravajo kratkovidne delavce, da verjamejo njihovim lepo donečim melodijam ob času potrebe, katere obljube se razlete kot morská pena, kakor hitro potreba preneha — toda pesem tovarniških "škrabarjev" mi je bila povsem nova, in s prvega nisem vedel, če se mi sanja, ali pa, če sem padel v sovjetsko Rusijo.

Volitve so bile končane in v našem oddelku je bil izvoljen z ogromno večino naš delavski prijatelj John Raddatz. Delavec je primanjkovalo vedno bolj in družba nam je ponovno povišala plačo. Zakaj bi jo pa ne? Saj smo vendar delavci bili družba. Naš dični zastopnik John nas je prišel obiskat na ponočno delo. Kadil je debelo cigaro in pripovedoval, kako je na seji družbe grmel proti tovarniškim nadzornikom, ki niso zlepa hoteli glasovati za zvišanje delavskih plač. Glasovali so še le potem, ko se jim je pojasnilo, da se tudi njihove plače sorazmerno povišajo. Tako je šlo nekaj časa naprej, kar nam nekega dne povedo, da je zmanjkalo naročil in da so vsled tega prisiljeni ustaviti nočno delo. Premestili so me na dnevno delo, večino nočnih delavcev pa so poslali domov. Na dnevnem delu sem prišel v ožjo dotiko s Johnom in imel sem priliko, da sem spoznal njegove lepe čednosti. Brezposebnost se je pričela počasi, toda stopnjevaje vedno bolj razločno opaziti v vseh panogah ameriške industrije. Pred tovarno smo kmalo zapazili prve delavce, ki so čakali in se ponujali na prodaj. Popred so gospodarji iskali hlapcev, sedaj so hlapci pričeli iskati gospodarje. V tovarni so, vrag si ga veči iz kakšnega vzroka, kot dobri lokalni patrijotje pričeli izdajati svoj "magazin". Gotovo so imeli tovarniški gospodje blag namen, da bi oplodili in obogateli angleški jezik in literaturo. Naj že bodo vzroki za izdajo "domačega magazina" kakršnikoli, ampak eno je bila resnica: List je bil skrajno slabo urejevan, torej zanič. Sami nerodni slavošpevi družbi, njenim reprezentantom in "domači uniji." Kdor ga je do konca prečital in isto tudi verjel, dotični je lahko slišal tudi po zimi travo rasti. Nekaj pa je bilo le dobro, ker je pričel izhajati "naš" mesečnik. V njem so bili izčrpnki družbenih sej in iz teh pobarvenih poročil smo vseeno videli, da naš dični delavski zastopnik John na vseh teh sejah ni nikdar odprl svojih ust drugače, kot če se mu je slučajno zdehalo. Bližale so se ponovno letne volitve in sklenili smo zaroto, da Johna potom nekravne revolucije vržemo s prestola.

V bližini mene je bil nastavljen pri stroju človek, ki je bil meni zelo simpatična oseba. Bil je proti vsem zelo nezaupen in previden. Govoril je gladko več svetovnih jezikov in ko sem ga parkrat zalotil pri čitanju "pregrešnih spisov", sem vedel, kak da je. Dolgo časa mi ni zaupal, končno pa sva postala iskrena prijate-

lja. Od začetka je trdil, da je Nemeec, rojen v Kemptonu na Bavarskem. (To je mesto, v katerem je pisal prve slovenske knjige in živel v pregnanstvu slovenski reformator in protestantovski pridigar Primož Trubar). Verjel mu nisem. V Kemptonu in okolici govore "švabsko" narečje (plattdeutsch), med tem ko je on govoril lep književni nemški jezik. Kempton in okolica mi je dobro poznana, zato sem ga vprašal, kakšni so dotični kraji; in lagal je tako nerodno, da sem ga takoj imel. Pozneje, ko mi je zaupal, mi je priznal, da je ruski Žid, njegovo pravo ime pa Sidney Winkler.

Nezaposlenost je med tem časom naraščala v vedno ostrejših oblikah. Pred tovarno je vsako jutro stalo več delavcev, čakajoč, da se jih dobri "bosi" usmili in jim dajo delo. V domačem magazinu se je pričelo pojavljati tarnanje in stokanje, da družba dela izgubo. Kdor je znal misliti dalje kot mu sega nos, dotični je te migljaje lahko razumel. Slutili smo, da nas družba sistematično pripravlja na znižanje plač. Radovedna sva bila z Winklerjem, kaj za ena "prokleta pakaža" je tista domača unija in kaj se razpravlja na njihovih sejah. Sklenila sva, da razvijeva skrivno agitacijo od ust do ust, da na ta način pri bodočih volitvah izvolimo novega zastopnika. Nagovarjal sem Winklerja, naj on kandidira. Bil je zmožen, zanesljiv in govoril je gladko angleščino. Nekaj časa ni hotel nič slišati o tem, naposled sem ga pa vendar pregovoril, da je sprejel. Da ne bo mogel nič storiti, je bilo obema jasno. Kaj naj on berač stori proti bogati korporaciji, ki ima pol milijarde investiranega kapitala. Znati bi moral več kot pa delati čudeže, ako bi v svoji naivnosti hotel računati na gotove uspehe. Ampak nama se ni šlo za tiste uspehe, katere je nemogoče izvajevati; šlo je nama zato, da si nekoliko od bližje ogledava čudoviti nestvor, domačo, sto procentno unijo.

Približal se je dan volitev zastopnikov za v "Workers' Council." V našem oddelku smo imeli na listini dva kandidata. John Raddatz in njegov protikandidat Sidney Winkler. Par ur pred volitvami je šel od delavca do delavci tovarniški delovodja in nam sveto zabičeval, da naj glasujemo za Johna. Obljubili smo. Prišli so pisarniški uslužbenci s skrinjico pod pazduho in ščipalniki na nosu. Glasujte za Johna, so nam peli na ušesa. Glasovali smo po svojem okusu. Končni rezultat je bil: Sidney Winkler 166 in John Raddatz 3 glasov. Falsificirati glasovnice je bilo nemogoče, ker vedeli smo od ust do ust, kako je kateri glasoval. Po štetju glasov so bili poparjeni v pisarni. Poraženi kandidat je postal rdeč kot puranov nos, delovodja se je pa držal, "kot bi materi božji olje iz leščerbe izpil." Izvoljen je bil Winkler in njegova naloga je bila, da gre na bodočo sejo. Opozarjal sem ga, da naj bo skrajno previden. Najboljše je, ako sploh nič ne govori, da si vso družbo in gospodo kolikorkor mogoče natančno ogleda. Samo skrbno naj posluša, da nam bo potem lahko razložil, kaj se plete za kulisami. Nikakor pa ne sme glasovati za znižanje plač, če bi slučajno iste prišle na dnevni red.

Dan seje, ko so se zbrali zastopniki družbe in delavskega koncila, je kmalu prišel. Na seji je bil navzoč prijatelj Winkler. Po dveurni odsotnosti je prišel nazaj k svojemu stroju, No, kako je bilo ne seji, ga vprašam radovedno? "Ah, imenitna seja," mi odgovori smejoč. "Naravnost za strašiti vrage. Zastopniki družbe so jamrali, kot da bo bogato korporacijo vsak trenutek hudč vzela. Trdili so, da je družba prisiljena, da zniža za 20% delavske plače, ali pa zapreti tovarne. Pripovedovali so nam, da družba dela ogrom-

no izgubo in le rahločutnim in usmiljenim sreem ravnatelj in izvrševalnega direktorija se imajo delavci zahvaliti, ker družba do sedaj ni prenehala z obratom v tovarnah. Povedali so nam, da tako ne more iti dalje. Na izber osta dve alternativni: znižanje plač 20% vsem delavcem, izvzemši pisarniškim uslužbencem, delovodjem in predelavcem — ali pa, da se zapro tovarne za nedoločen čas. Kaj misliš, kako je izpadlo glasovanje? Vsi delavski zastopniki, razun mene, so glasovali za znižanje plač in povrh tega še povdarjali, kako dobra je družba, ker nam sploh pusti delati. Kaj si misliš, kaj bodo rekli delavci, ko zvedo, da so takozvani zastopniki brez njihove vednosti in dovoljenja v njihovem imenu v tej draginji in že itak beraški plači glasovali za dvajset odstotno znižanje plač?" — "Kaj si ti glasoval proti?" ga vprašam račovedno. — "Seveda sem glasoval proti," mi odgovori. "Vstal sem in pojasnjeval, da vsaki cent znižanja plač pomeni delavcem boj za življensko ekzistenco. Da so cene življenskim potrebščinam padle edinole v kolonah velikih dnevnikov, ako se gre kaj kupovat v prodajalne, se pa človek hitro prepriča, da je padanje cen v časopisih — fabricirana laž. Če bi videl, kakšne dolge in začudene obraze so delali gospodje, ko sem jim to pripovedoval. Delavski zastopniki so me pomilovali, ker bom izgubil delo, družbenim zastopnikom sem se pa dozdeval strahovito nesramen in predrzen." — "In potem, so te li poslali na sveži zrak?" — "Ne. Pač pa je superintendent poiskal svinčnik in kos papirja ter nekaj zapisoval." — "To je dobro znamenje," mu odgovorim. "Pomaknjen boš v višji činovni razred." — Smejala sva se oba, ker sva vedela, kaj da pride.

Drugo jutro sva bila z Winklerjem ob določenem času pri nama odkazanih strojih. Prišel je delovodja in z osornim glasom zapovedal Winklerju, da je premeščen k drugemu stroju. Vedel sem, brez da bi z imenom označil stroj, kam bo šel. Imeli so stroj, katerega smo imenovali "stroj pokore." Na njem nihče ni hotel in tudi nihče ni mogel dolgo delati. Ni bilo tako težko delo, da bi ne mogel delati, pač pa nesnažno. Ves dan si bil moker od smrdljivega olja, ki je v sebi imel neki strup, da so se ti po preteku par dni dela izbulile velike gnojne bule po vsem telesu. Vedel sem, da ne bo mogel dolgo vztrajati pri dotičnem stroju. Med opoldanskim odmorom sem šel k njemu in mu svetoval, da naj vpraša delovodja, če je samo začasno ali pa za stalno premeščen na drugi stroj. "Ako ti bo delovodja dejal, da za stalno, potem je bolje ako takoj pustiš, predno se nabereš bolečih turov in gnojnih bul." Vprašal je, in pojasnili so mu, da je to njegovo stalno delo. Zaprl je paro pri stroju, priporočil delovodju, da naj on prevzame njegovo mesto in lahko mu tudi superintendent nekoliko pomaga, pobral svoje cunje in odšel.

Minulo je eno leto po tem dogodku. Frazarili smo ponovno z veselim in zadovoljnim Božičem in srečnim Novim letom, ki delavcem ne prinašajo drugega kot grenke spomine preteklega leta. Ampak frazariti moraš, kot to delajo drugi. Ako ne, te ljudje smatrajo za zarobljenega in neolikanega "kmetavzarja," ki ne pozna poštene etikete.

V tovarni, kjer sem bil pred enim letom zaposlen, so dvakrat zaporedoma rezali plače. To je vendar nujno potrebno! Kako za božjo voljo pa naj srečno prijadramo nazaj v blažene čase normalnosti, če se ne režejo plače tistim, ki imajo že itak najmanjše plače?

Saj imajb unijo! In še domačo! Doma pečen kruh pa je vedno najboljši.

Nekdanji nehvaležni podaniki dobre tovarniške družbe smo danes razkropljeni po vsem kontinentu. Radovedno sem, če še dela v tovarni kompanijski špijon John. Gotovo je vsled svoje pasje lojalnosti že avanziral. Če ne dalje, že vsaj skozi tovarniška vrata na plano, kar je vsekakor tudi napredek. Vrag zna, kje se potepa Winkler! Gotovo mu imenitna unija še zdaj šumi po ušesih. — Prijatelj B—k, iz drugega nadstropja, kateremu so tudi dali podubati domačo unijo pri nekem brzoletnem stroju jo je pobrisal na farne. Dolgčas mi je po njem. No, ne ravno tako po njem, pač pa po njegovi učinkoviti tinkturi, čudodelnih "Marija celjskih kapljicah", s katerimi sva v tistih dobrih, starih časih preganjala želodčne krče. Sedaj mi piše iz Willarda, da na farmah lovi dihurje. Poznam tega šaljivca, ki vedno nekaj drugega zapiše, kot pa misli. Skoro gotovo mislil zapisati, da namesto dihurjev lovi bogate kmečke butare.

Ta resnična dogodba iz tovarne ne prikazuje blagoslova podjetniške unije samo v eni tovarni. Temu podobne razmere vladajo povsod, kjer je upeljan ta nestvor, kateremu pojejo glorio in slavo vsi kapitalistični zastopniki in preroki, kot pristni ameriški instituciji, ki upelje v ameriško industrijo industrično demokracijo. Upeljati kapitalistični pekel v industriji, to je naloga na novo pečenih podjetniških unij. Kadar jim teče voda v grlo, takrat obljubijo delavcem zvezde in luno na nebu, kakor hitro pa zapiha za nje ugoden veter, takrat pa so vse njihove obljube na enkrat pozabljene. Iz pohlevnih grlic se hipno spremene v nilske krokodile. Kapitalizem je perfektno organiziran sistem, ki ima v svoji službi najboljše glave, ki z vsemi postavnimi in nepostavnimi sredstvi znajo braniti svoje stanovske interese. Kako pa mi delavci znamo braniti svoje interese in svojo delavsko organizacijo? Imenitno lepo! Kjer sta dva socialisti, tam se razvijajo tri socialistične stranke. Posebno poredni so a. b. c. petelinčki, ki poleg običajnega ki-ki-ri-ki še radi zapojejo tisto znano: "da jajce več kot kura vé."

— — —

V Zedinjenih državah je slabo; ljudje so brez dela, toda ne vsi; večina jih dela. Glad je tudi tu našel pot v tisočere delavske domove. Samomori vsled obupa se množe. Ampak kakor je dejal Walsh, ameriško ljudstvo, v primeri z evropskim, še vedno živi "v veseljaških pojedinah". Najgroznejše je v Rusiji. Tam je suša napravila strašne vrzeli v živilske zaloge. Dvajset milijonov ljudi strada in celo Harding priporoča, naj se mu pomore. V prvi vrsti je dolžnost delavstva, da priskoči na pomoč delavski Rusiji. Jugoslovanska socialistična zveza je prva pričela s kampanjo za od pomoč po suši prizadetemu ruskemu ljudstvu med jugoslovanskim delavstvom v Ameriki. Nabralo se je nad tri tisoč dolarjev, kar sicer ni mnogo, vendar pa se je za ta denar nakupila precejšnja množina živil in se odposlala direktno v Petrograd ruskemu živilskemu komisarijatu. Mnogi naši ljudje so prispevali v ruski pomožni fond potom unij in drugih organizacij, ki vodijo enako kampanjo kot JSZ. Kjerkoli je prilika, dobivajte nadaljne prispevke v ruski pomožni fond in jih odpošljite na J. S. Z., ki vodi pomožno akcijo med slovenskim in drugim jugoslovanskim delavstvom v tej deželi.

SEMINTJA.

Dvojni strupeni plini. — Japonska in Francija v tajnem objemu. — Niso vedeli. — Radikalizem fraze. — Zakaj ni sloge. — Vračajo se. — Naš cilj.

Diplomatje Zedinjenih držav, Anglije, Japonske, Francije in Italije, zborujoči na konferenci za omejitve oboroževanja v Washingtonu, so zavrgli strupene pline za porabljanje v vojnah. Sedaj razglašajo ta sklep kot velik uspeh civilizacije.

Raba strupenih plinov v vojnah je barbarizem. Vojna je barbarizem. Rušenje mest je barbarizem. Potapljanje potniških parnikov je barbarizem. Ampak končno: Zakaj imamo ta barbarizem, dasiravno si domišljamo, da živimo v civilizaciji?

Konferenca za omejitve oboroževanja ni omejila oboroževanja. Omejila je le tekmo oboroževanja, vsaj navidezno. Odpravila je rabo strupenih plinov, toda kadar nastane zopet vojna, podobna zadnji, bodo vsi taki sklepi razglašeni za "krpe papirja."

Vlada sibirske republike je objavila dokumente, ki dokazujejo, da se niso vlade iz zadnje vojne ničesar naučile in se nikdar ne bodo, dokler bodo kapitalistične vlade. Med Japonsko in Francijo je narejen taen sporazum, takorekoč zveza, s katero Francija obljublja podpirati Japonsko v njenih imperialističnih težnjah podjarmljati Sibirijo, Japonska pa Francijo v njenih težnjah kontrolirati Evropo. Rumene nevarnosti za Francijo ni, kakor ni za Japonsko bele nevarnosti. Obe kapitalistični državi se bojita le ene nevarnosti: zavednega delavstva, ki postaja vedno nevarnejše vsem imperializmom.

Poročevalec čikaške "Tribune" vpraša vsak dan pet oseb za mnenje o določenem predmetu, in odgovore dan pozneje publicira. En dan je bil določen izpraševanje o vzrokih vojne. Poročevalec je vprašal pet ljudi raznih poklicev in ne eden ni vedel navesti vzrokov, ki povzročajo vojne. Pri svojem izpraševanju gotovo ni naletel na nobenega socialista ampak na navadne vsakdanje ljudi, ki se ne brigajo za ničesar na svetu razun za svoja dela, kine in morda za profesionalne rokoborbe. Petim ljudem različnih poklicev — vsi delavci — se na petih različnih mestih zastavi vprašanje, kaj so vzroki vojne. In nihče ne ve, če so sploh kakšni vzroki. "Tribuna" ima pol milijona cirkulacije dnevno, približno toliko Hearstov jutranji list. Okoli milijon dva največja večerna dnevnik. Nad dva in pol milijona ljudi čita velike čikaške dnevnik. Med temi je nad dva milijona delavcev! List, ki ne piše nikdar o vzrokih vojne, pošlje reporterja, naj izprašuje ljudi, kaj so vzroki vojne. In potem se še čudi ignoranci ljudi. Kapitalistično časopisje predstavlja strupene pline za omamljanje misli. Nobena konferenca ne bo odpravila takih strupenih plinov, tudi diktatura ne, kajti ljudi je treba najprvo naučiti *misлити*. To je dolg proces, ki se vleče iz generacije v generacijo skozi stotisočletja. V Rusiji so napravili

lep program, proglasili diktaturo, odpravili privatno lastnino, zatrli buržvazni in opozicionalni tisk, otvorili tisoče šol, vodili velikansko propagando, toda strupeni plini, ki so v ljudeh podedovani instinkti, se niso mogli iztrebiti na mah. Ljudstvo je sposobno prebaviti danes le toliko in ne več. Prememba v ekonomski politiki v Rusiji je dober material za proučevanje človeka.

Človek bo zelo hitro napredoval v civilizacijo, ko se odpravijo vzroki, ali vsaj zelo omeje, ki povzročajo vojno. Vojna dela iz njega barbara; iz človeka postane zver. V teku nekaj mesecev l. 1914 se je svet izpremenil v velikansko vojašnico, ogromna polja so se izpremenila v bojišča, izumitelji so delali nočindan v laboratorijih na novih iznajdbah, namenjenim za uspešnejše ubijanje, železnice so se gradile z velikansko naglico, tovarne so rastle iz tal takorekoč čez noč; vsa energija človeškega genija je bila posvečena vojni, in to skoro brez ugovarjanja. Vojna! Vse za vojno! In v ječe s tistimi, ki jo obsojajo!

Vojna, pravijo, je končana. Mir je bil proglašen leta 1918, toda ga iščete zamanj. V nekaj mesecih se je dalo zapaliti barbarične strasti v človeku za morijo in rušenje. Pol nazaj k miru pa je težka. Tega ni kriv samo kapitalistični sistem kot tak. Sistem kakor je je posledica človeka, takega kakoršen je. Kadar bo človek *DRUGAČEN*, bo sistem drugačen. Iz ljudi, *NEZRELIH* za socializem, ne moremo ustvariti socialistično družbo.

Max D. Danish, urednik magazina "Justice", ki je glasilo International Ladies' Garment Workers' Unije, pravi, da ljudje, ki se proglašajo k "radikalcem", niso radikali. V mislih ima prenapeteže, ki na način svetopisemskega farizeja povdarjajo svoj radikalizem. Danish obljublja priobčiti serijo člankov, s katerimi bo dokazal, da so takozvani radikali bolj nazadnjaški in bolj nesposobni trezno misliti kakor nekateri konservativci. Te vrste radikali se ravnaajo po gotovih predpisih za obnašanje, oni se drže strogo začrtanih dogem in v tem okvirju se vrte, posnemajoči drviše. Kdor zna zasledovati pokret zadnjih par let, se bo z Danishem strinjal. On ni konservativec. Unija, za katero urejuje njeno glasilo, je radikalna, ena izmed najradikalnejših v Ameriki. Da boste Danisha razumeli, prečitajte še enkrat članek, "Radikalizem dela in radikalizem fraze", ki je bil priobčen v 745. števil. Proletarca. In ne prezrite članka, "Z vrhunca razdvanja k zedinjevanju," ki je priobčen v tej izdaji.

"Zakaj ni sloge?" vprašujejo naivni ljudje, ki od daleč opazujejo frakcijske boje. Zato, ker smo *LJUDJE*, in ker smo med delavci taki, ki verujemo v *radikalizem dela*, in so drugi, ki verujejo v *radikalizem fraze*. Radikalizem dela prihaja nazaj k svoji veljavi. Radikalizem fraze je doživel fiasco. Poglejte med jugoslovanski proletarijat. J. S. Z. je kljub svojim napakam tukaj kakor je bila; tudi jačja postaja. V JSZ. so ljudje, sposobni delati napake in sposobni *POPRAVLJATI* napake, zato, ker so *LJUDJE*. Mi nismo "čisti", mi nismo oviti s svetniško gloriojo revolucionarnih fraz. Verujemo v delo in kolikor je med jugoslovanskim delavstvom v Ameriki napredka, je bil začetek v JSZ. in tudi v bodoče ne bo drugače. Radikalizem dela, na katerem stoji JSZ., nam to garantira. Radikali fraze so se izgubili in iščejo steze, da bi prišli

nazaj na pravo pot. Ampak sedaj še ne iščejo prav. Napačne svetilke rabijo. Priporočamo jim, naj nekoliko boljše prečitajo najnovejše dekrete iz Moskve. Morda jim bo pomagalo.

Kakor je kapitalističnim vladam težko ustvariti medsebojni sporazum, ravno tako je težko delavskim strankam in frakcijam priti na pot zedinjevanja. Na obeh straneh so ljudje, kajti nadljudi še ni. Toda razlika med enim in drugim je velikanska. Interesi kapitalistov niso enaki. Delavstvo pa ima skupne interese. Logično je, da bi moralo biti delo za medsebojni sporazum lažje za delavstvo kakor za kapitaliste. Delo je lažje; ampak kapitalisti so mnogo bolj zreli za sklepanje medsebojnih sporazumov, kajti oni imajo v prvi vrsti namen zavarovati svoj ekonomski sistem in s tem svoje KRIŽAJOČE interese. Delavstvo nima križajočih interesov, ampak ima med seboj frakcije, katere prištevamo k radikalizmu fraze. Ljudje, ki jim pripadajo, ne znajo stvarno misliti. To je hotel povedati Danish, in to je vzrok, da morajo prihajati tem frakcijam ukazi iz Moskve, naj se poboljšajo, streznijo, in prično delati za radikalizem — za socialistično družbo.

V Nemčiji konferirajo večinski in neodvisni socialisti za organiziranje socialistične vlade. Tretja Internacionala pa je sporočila nemškim komunistom naj podpirajo socialistično vladno. Pred nekaj meseci so bili njeni dekreti povsem nasprotni sedanjemu. Ako pride do sporazuma, bo imela taka socialistična vlada tudi socialistično večino v zbornici. Ampak Nemčija s tem še ne bo postala socialistična država, kakor ni postala sovjetska Rusija, ker ne more postati taka čez noč. Gospodarski sistem je plod razvoja; razvoj iz kapitalizma v socializem bo zelo dolg proces, trajajoč stoletja, kajti za tako družbo morajo dozorevati tudi ljudje, in to se godi stopnjevaje. Za masne akcije je treba imeti maso, ki zna MISLITI, če se hoče imeti koristne masne akcije. Akcije take mase, ki ne zna misliti, ne dosežejo cilja.

V neki slaščičarni v Evanstonu, kjer žive čikaški bogataši, so šle dekleta na stavko. Imele so priliko opazovati razkošno življenje dam, pa so se vprašale, zakaj ne bi mogle imeti več ko \$15 tedensko. Toda gospodar je dobil stavkokaze — v osehah visokih dam iz denarne aristokracije. Med temi je bila tudi Miss Perene Princee, hči milijonarja. Pri stavkokaškem delu si je s strojem za rezanje kruha odrezala prste. Gdč. Perene Princee in njene tovaršice so mnogo pripomogle k diskreditiranju denarne oligarhije. Stavkojoča dekleta, ki najbrž niso nikdar mislila o razrednem boju, so se čudila, da so prevzela njihova mesta hčere milijonarjev. Ta dogodek jim bo ostal v spominu in marsikatera bo postala aktivna moč na polju razrednega boja. Izkušnje uče človeka; vsaj trdimo tako; ampak za večino ljudi je treba veliko izkušenj — in mnogim niti to ne pomaga.

Ako hraniš Proletarce, jih, kadar boš imel čas, vzemi še enkrat v roke in jih preglej. Članki, ki se ti pred enim ali dvema leta niso zdeli jasni, morda celo nerazumljivi in vsled tega težki, ti bodo danes razumljivi. Marsikaj bi bilo v javnem življenju našega delavstva drugače, če bi zahajal Proletarec medenj v 20,000 izvodih. Stara taktika socialistov se uveljavlja nazaj. Vzgoja in organizacija sta dva glavna orožja

zavednega delavstva v boju proti kapitalizmu. Drugi, ki so se zalehli, se vračajo. Tištim, ki so ostali hladni in šli kljub krizi razdejanja, psovanja in očitani po svoji poti, ki se je ponovno izkazala za pravo, imajo danes zadoščenje, da jim ni treba iskati nove poti, novih orientacij. Ljudje, ki so do nedavna napadali socialiste in njihovo stranko, se ji približujejo; drugi so ustanovili stranko, kateri so dali enak program in ji začrtali enako taktiko, kakor jo ima socialistična stranka. Pred letom dni so jo preklinjali. Isto je med jugoslovanskim delavstvom. List, ki je bil kupljen, da bi napadal socialistično stranko in JSZ., ne more pričeti tega boja. Čuden rabelj! Ali pa morda ne more razumeti, zakaj je bil kupljen, kdo ve?

Papirnice so znižale plače. Prizadetih je deset tisoč delavcev v papirniški industriji. Napisali bi lahko še precej vrst, enakih gornji, pa ni potrebno. Potrebnejše je slikati delavstvu vzroke, zakaj se znižujejo plače in ga učiti, kako lahko odpravi te vzroke. To je važno. Novice o znižanju plač, o boju za odprto delavnico itd., niso važne. Te se dogajajo, od kar je na svetu sistem, da dela človek za privatni profit drugega človeka. Za nas je važen samo boj, ki stremlji za ODPRAVO tega sistema. Drugo je postransko. Boji, ki imajo namen doseči le momentalne uspehe, pa nimajo višjih ciljev, nas ne interesirajo. Prepuščamo jih tištim, ki mislijo, da je bilo na svetu vedno tako kakor je danes in bo vedno tako tudi ostalo. Mi imamo cilj, imamo bojne metode in natančno vemo kaj nočemo, in kar je glavno, mi vemo, kaj hočemo! Naš cilj je socialistična družba. Kdor z nami soglaša, naj se nam pridruži. Kdor ne, se ne bomo jokali za njim. Pustili jih bomo ob strani, kakor smo druge.

Moj zadnji obisk v samostanu pri cerkvi sv. Školastike.

KOZMA TELEBAN.

Kadar mi je dolgčas, obiskujem prijatelje. Tudi na Silvestrov večer sem zapustil svojo hladno sobico in taval po ulicah. Končno sem se odločil. Čez pol ure sem pozvonil v samostanu pri župnijski cerkvi svete Školastike. Frater Ahacij je odprl.

"O, ti si — pater Kazimir je v župnijski pisarni — kar za mano, meni se mudi, kuham, saj veš . . ."

Šel sem za njim, počasi, kakor se spodobi v tako svetemu kraju. Ahacij je tekel, ampak njemu se je mudilo, razun tega, on je tu domač. Jaz pa pridem le včas na obisk, pa še takrat se navadno sporečem s patri, bodisi pri igrah na karte, ali pa v političnih diskuzijah.

Pater Kazimir Zgovornik je stal pri omari in odpiral predale ter nekaj iskal. Nalahko sem ga pozdravil:

"Hvaljen bodi . . ."

"Na večne čase — ampak kje vraga je tisti list?"

Nisem ga motil naprej. Šel sem v sosednjo sobo, kjer so igrali na karte štirje samostanski bratje. Vsi so mi bili poznani že iz prejšnjih posetov.

"Pij," je dejal oče Polikarp, in mi natočil čašo. "Počakaj, najprvo ti dam kaj močnega, hladno je zunaj in gotovo si premražen. Ahacij, prinesi za gosta — saj veš kaj."

"Saj grem lahko sam k njemu, čemu bi mi nosil sem."

V kuhinji na peči je bil kotliček in iz njega je curjalo v nastavljeno posodo. Ahacij je reguliral plin in vršil delo, ki je potrebno pri takem opravilu.

"Dam ti najboljšega, pred 14. dnevi sem ga skuhal. Ta te bo pogrel." Izpil sem.

"Še enega?"

"Ne, hvala."

"To zimo ga bomo nakuhali, kakor še nobeno poprej. Vidiš, naši fantje hodijo po misjonih, in pota po Kokokoli izmučijo človeka. Dobro kapljice pa se dandanes ne dobi lahko. Mene so porabili za krilca 18. dodatka, ampak imam lahko vest, ker je namenjeno dobri stvari."

Ahacij je ščebetel, jaz sem pa odšel nazaj v sobo k igralni partiji, ki je bila zaverovana v igro. Na mizi je bila steklenica vina, čaše ravnokar znova napolnjene, in pil sem z njimi, le toliko, da se jim nisem zameril. Postajali so zgovornejši. Polikarp je očital Bernardu, da ga hoče goljufati, Hipolit in Kasiljan pa sta ju mirila.

"Fantje, kadar se vam razgreje kri, vam prav nič ne pristojajo frančiškanske halje. Kaj bi bilo, če bi vas sedajle videli tisti ljudje, ki vas bodo gledali s strahom svetega spoštovanja jutri pri svetih mašah?"

"Igrajmo naprej," je dejal Hipolit. Polikarp in Bernard sta se pomirila, jaz sem se dvignil, odšel in zaprl za seboj vse duri.

Kazimir je sedel pri mizi, pregledoval nekake rokopise, zmajeval in mrmraje rentočil.

"Kaj te zopet muči, prijatelj?"

"Prav vse me jezi, tudi ti, četudi te imam rad, kadar te ni tukaj. Poglej, cel štab ljudi imam, pa zapravljajo čas z igrami in nihče se ne briga, kaj bo jutri, ne enemu ne pride na um, da sem jih dobil sem zato, da bi delali za našo stvar. Cepci pa se zadovoljujejo z mašami, pridigajo vedno eno stvar, od mene pa hočejo denarja, kadar gre eden ali drugi na misjon, radi bi dobro jedli in pili, hodili v gledališča, mene pa imajo za očeta, za varuha ali kaj vem . . . vrag jih vzemi!"

"Ne razburjaj se, prijatelj! Poglej, kakšna škoda bo, če se preveč izmučiš? Kdo bo potem nosil prapor naše vere v boju proti sovragom?"

"Vsaj ti si, ki razumeš stvar. Koliko sem se že mučil, da bi prepričal kokokolske duhovnike o potrebi skupnega dela. Rotil in prosil sem jih, tudi grozil, da naj mi za božjo voljo pomagajo širiti moje liste, med katerimi je najvažnejši *Katoliška Leščerba*. In če mi je kdo odgovoril, sem ga med vrsticami razumel, da se mi hlina, da pa je bilo v njemu le sovražstvo proti meni, ko je odgovarjal mojemu klicu. In čemu bi tajil: Saj niso ničesar zmožni, tudi če bi hoteli. Nikjer ne boš našel bolj lenih ljudi, kot so moji duhovni sobratje po naših farah. Ničesar ne delajo, razun tega, kar ponavljajo dan za dnem, leto za letom pri opravljanju verskih dolžnosti. Na kulturnem polju so mrtvi, na političnem ravno tako, v obrambi vere so mlačni. Tu imam par rokopisov. Vprašam te, ali je to sploh za v tisk? Kaj mu je koristila gimnazija, kaj lemenat?" Pregledal sem rokopise.

"No, saj si dobil tudi nekaj lajikov še gorke iz vseučilišča, ali ne?"

"Bebee, kakor so tisti, ki igrajo tam v sobi. Kako naj jaz sam zmagujem vse delo? Premisli, kako

dober list bi bila lahko 'Katoliška Leščerba,' če bi ta ogromni štab ljudi znal še kaj drugega kakor jesti in piti. V najboljšem slučaju so zmožni komaj nekoliko pisarniškega dela in drugega nič. Preminjal sem organiste, upravnike, urednike, dobival druge, 'Leščerba' pa tli, da me je skoro sram. Pet patrov, trije izšolani lajiki, bivši lemenatorji, do dve sto duhovnikov, pa vsi skupaj ne morejo pravilno urediti ene same številke 'Leščerbe.' Kakšna moč bi bili mi katoliki lahko v deželi! Nad pet sto plačanih ljudi — plačanih, da branijo vero, da jo utrjujejo v dušah in srcih ljudi, pa smo tako revni . . ."

"Spodi jih vsaj nekaj, pa dobodi izobražene ljudi."

"Kje naj jih vzamem? Sicer pa, za kokokolske katoličane ne rabim izobražencev. Potrebujemo aktivnih ljudi, takih, ki ne bi lenarili, ki bi znali voditi našo stvar in jo držati pri življenju. Za tak namen še ni treba izobražencev."

"Verjamem, da jih ni treba. Saj ima 'Katoliška Leščerba' 82 naročnikov, in če bi bilo med njimi kolikaj 'intelligence', bi jo gotovo pustili. Vidiš, dragi Kazimir, ti sam imaš napake, zelo velike napake. Kako moreš pričakovati sodelovanja od tvojih bratov v poklicu, če pa vse denunciraš, jih tožiš vsem mogočim avtoritetam, jim groziš in pri tem se tudi psovanja ne izogiblješ. Ko sem vstopil in si brskal po predalih, sem vedel, da gre za novo denunciacijo. O vsakem kokokolskem duhovniku vodiš seznam, njihove napake in grehe imaš popisane, in kadar se ti eden ali drugi zameri, greš po njegovo listo v tvoj predal tam v kotu, pripišeš še nekaj grehov, pa jih pošlješ zapečatenemu pristojnemu škofijskemu tajniku, ob enem pa sladko pismo zatoženemu duhovniku, kako rabiš njegovega sodelovanja, da mu zameriš, ker je tako mlačen, pri tem pa mu daš razumeti, da bo imel sitnosti, ako ne bo bolj delal za sveto stvar. Govorim ti odkrito, ker sem tako razpoložen, in pa ker ne ljubim hinavščine. Proti rdečkarjem vodiš boj, toda kako? Prijatelj, pojdi kam v šolo, ali pa se pridruži kvartopircem tam v sobi in pusti politiko. Kdo sploh verjame tvojim lažem, ki jih gromadiš v 'Leščerbi'? Zato pa imaš samo 82 naročnikov in če ne bi bili duševno tako omejeni, bi jih gotovo izgubil. Daj, najemi eno pošteno moč v uredništvo 'Leščerbe', da bodo mogli nasprotniki vsaj polemizirati z njo. Kako moreš pričakovati od Race in Jerice ter podobnih bitij kakšne duševne proizvode? Postani poštenjak, da te bodo ljubili tisti, ki delajo v tvojem poklicu. Ako ti postane kdo nevaren, ako ve več kakor ti, tedaj se ga na falotski način iznebiš. In zato delajo pri tebi le tisti, ki vedo manj kakor ti. Ti veš jako malo, tvoji nastavljenici še manj, in posledica je brozga, ki jo daješ v 'Leščerbi' katoliškemu ljudstvu, ki ga predstavlja njenih dvainosemdeset naročnikov. Premisli, koliko koristi bi lahko imela tvoja stvar od 'Štajerske krščansko katoliške jednote,' če bi znal ti pravilno nastopati. Ker ne znaš, je prišla v roke mlačnežem, ki bodo jutri, ako izgube pri S. K. K. J. službo, šli ravno tako hladnokrvno v službo h kaki brezverski jednoti. Sam si kriv, zato ne lopaj samo po drugih. Novo leto je tukaj, naredi prisego, da se poboljšaš."

Ko sem tako govoril, je Kazimir pozvonil. Ahacij je pritekel, ker že po zvonjenju pozna, kedaj ga kliče gospodar, stal je pred nama in poslušal. Ko sem končal, mu je ukazal prinesiti jedi in pijače.

"Zame ni treba," sem mu dejal.

"O, saj ne kličem radi tebe; če ne boš hotel, pušti, pa mir besedi."

Izpil je par čaš vina, založil se s prigrizkom, pregledoval še enkrat rokopise, medtem pa se je oglasil zvonec pri zunanjih vratih. Ahacij je šel odpirat. Vstopil je mož, ki je vzor naše fare, ter sporočil Kazimirju, da so s sejo pod cerkvijo končali in da je sedaj vsa družba zbrana pri parnemu kotlu, kjer pije in se pogovarja.

"To me ne zanima," je dejal Kazimir. "Povej, ali ste ustanovili podporno organizacijo, kakor sem želel?"

"Smo, prečastiti. Ime ji bo Podporna družba svelega Fortunata. Pristopilo je enajst članov."

"Samo toliko? Kaj so rekli drugi?"

"Samo enajst se jih je odzvalo povabilu, in vsi so pristopili."

"Lahko odideš."

"Vem, kaj nameravaš s sv. Fortunatom. Vidiš, to je napačno. Saj imate organizacijo, v tej deluj, to pridobi. S takim načinom ne boš uspel, kakor niso uspeli v kokokolskemu Rimu s podobnim poskusom pred leti, ko je Klepetec pozval na pomoč Sveto družino, pa mu ni hotela pomagati. Kakor imaš vero ti za kramarijo, tako jo imajo oni. Sporazumi se z njimi, pa boste imeli nekaj let še zlate čase. Če se boš samo jezil, se boš prehitro postaral, starih duhovnikov pa še stare ženice nimajo rade."

"Čemu si prišel tu s temi litanijami? Vem kaj delam in kakor doslej, bom delal naprej. Če bi hotel spremeniti igro, bi bila že v naprej izgubljena. Kakor hitro ljudje postanejo inteligentnejši, se odvrnejo od nas, zato moramo skrbeti, da ostanejo v temi. Jezī me le to, da tisti, ki bi morali skrbeti za zatemnjevanje obzorja pred očmi naših vernikov, niso dovolj delavni. Tvojih nasvetov pa ne potrebujem. In ker sva že tako daleč, ti priporočam, da mi ne hodiš motiti osobja v samostansko tiskarno in v urad 'Leščerbe.' Sicer se mi zdi, da zahajaš tja radi dekleta, ki pa te gotovo ne bo vzela, če bom mogel jaz pomagati. — Delaj kakor jaz hočem, ali pa si moj sovražnik. Saj veš, kdor "mene ne posluša, njega ne posluša . . ." Sedaj grem v cerkveno klet k mojim možem, ti pa lahko odideš, ali pa pojdi igrati z onimi, če niso že pospali."

Odšel je brez slovesa. Ko sem pogledal v sosednjo sobo, so patri že spali pri mizi. Karte so bile razmetane po tleh, miza je bila polita z vinom in dva kozarca sta bila prevrnjena. Ahacij je dremal in še vedno pazil na kotljiček, iz katerega je počasi curjala kapljica za izmučene misjonarje . . .

Odšel sem, ne da bi zbudil speče brate, ne da bi voščil srečno Novo leto zaspanemu Ahaciju. Tudi v klet nisem šel za Kazimirjem. Dovolj sem imel tega dolgočasnega pogovora, zato sem se zavil v suknjo ter stopil na ulico. Oddahnil sem se, kakor če bi prišel iz kake mučilnice. In sklenil sem, da ne bom več zahajal v goste v samostan pri cerkvi svete Školastike.

J. Ogden Armour je priredil božičnico policajem v klavniškem okraju. Svojim delavcem, ki so na stavki, jo ni, pač pa stražnikom, ker so znali tako imenitni nabijati po stavkarskih glavah. Ta povest se ponavlja, delavci se pa ž nje le malo nauče. Pri prihodnjih volitvah bodo zopet glasovali za kapitalistične kandidate za sodnike, župana, aldermane itd. Socialisti — ti ne bodo nikdar "nič napravili".

Pevka.

ANTON P. ČEHOV. — Prevel J. J.

Nekoč, ko je bila še mlajša, zalša ter je imela lepši glas, je sedel na njeni dači v sobi za goste Nikolaj Petrovič Kolpakov, njen oboževatelj. Bilo je zelo soparno. Kolpakov se je ravnokar naobedoval ter izpil celo steklenico vina, pa vendar se ni počutil dobro. Oba sta se dolgočasila ter čakala, da mine sopara, nakar se podata na izprehod.

Nepričakovano je v veži nekdo pozvonil. Kolpakov, ki je bil brez suknje in v bačkorih, je začudeno pogledal Pašo.

"Bržkone bo to listonosca ali nemara kaka prijateljica," omeni pevka.

Kolpakov se ni dosti menil za Pašine prijateljice, niti za listonosca, marveč je pograbil z rokami obleko ter odšel v stransko sobo. Paša je stekla odpreti vrata. Na njeno veliko začudenje ni stal na pragu listonosca niti prijateljica, marveč nepoznana ženska, mlada, zala, čedno opravljena in premožna, kakor se je zdelo.

Nepoznana oseba je bila bleda in je težko sopla, kakor bi bila prišla po visokih stopnjicah.

"Česa želite?" jo je vprašala Paša.

Gospa ni takoj odgovorila. Stopila je za korak naprej, ogledala polagoma sobano ter se nepozvana vsedla, kakor bi vsled utrujenosti ali boleznī ne mogla dlje stati; nato je dolgo gibala ustnice, hoteč nekaj povedati.

"Ali je moj mož pri vas?" je vprašala končno, vprši v Pašo svoje velike oči s trepalnicami, rdečimi od joka.

"Kakšen mož?" je zašepetala Paša ter se prestrašila tako, da so ji otrpnila roke in noge. "Kakšen mož?" je ponovila ter jela trepetati.

"Moj mož. . . Nikolaj Petrovič Kolpakov."

"N. . . ne, moja gospa . . . Jaz ne poznam nobenega moža."

Na to je prešla minuta v tišini. Tujka si je nekokrat obrisala z robcem blede ustnice, da bi premagala notranjo razburjenost in je zadrževala sapo, a Paša je stala nepremično kakor vkopana v zemljo pred njo ter jo v zadregi in strahu plašno gledala.

"Torej vi pravite, da ga ni tukaj?" je vprašala tujka že s trdim glasom ter se nekako čudno nasmehnila.

"Jaz. . . jaz ne vem po kom povprašujete. . ."

"Gnusna ste, podla in ogavna. . ." je zamomljala tujka, ogledujoč Pašo s sovraštvom in zaničevanjem. — "Da, da — gnusna ste. Jako me veseli, da vam morem končno to povedati v obraz!"

Paša je začutila, da na to gospo v črni opravi, s srditimi očmi ter z belimi tenkimi prsti dela ona neugoden, ogaven vtis in jela se je sramovati svojega napetega rdečega lica, mozolov na nosu in svojih dolgih las na čelu, ki se nikakor niso hoteli držati kite. In zdelo se ji je, akq bi ona bila revna, neolikana in brez šapelja, da bi se nekako dalo skriti, da je neredna ter bi ji ne bilo tako strašno stati pred to neznano tujko.

"Kje je moj mož?" je ponovila gospa. "Sicer pa, naj si je on tukaj ali ne, meni je to vseeno, toda povedati vam moram, da so prišli na sled poneverjenju ter da Nikolaja Petroviča že iščejo. Hočejo ga zapreti. Glejte, kaj ste povzročili!"

Gospa je vstala ter se jela silno ganjena sprehati po sobi. Paša jo je gledala ter je vsled strahu ni razumela.

"Danes ga najdejo in ga zapro," je nadaljevala gospa in v tem glasu se je zrcalilo razaljenje in jeza. "Meni je znano, kdo ga je pripravil do tega. Gnusna, mrzka! Prodavajoča se oseba! (Gospaj so se skrivila usta in nos se ji je zoprno zavihal.) Jaz sem slaba. . . čujte, preprosta ženska! . . . Jaz sem slaba, vi ste močnejša, toda kdo se naj potegne za-me in za moje otroke? Bog vse vidi! On je pravičen; On mi da vračilo za vsako mojo solzo, za vse v bdenju prebite noči! Pride čas, ko se spomnite na-me!"

Zopet je nastala tišina. Gospa je hodila po sobi ter si lomila roke, a Paša jo je še zmerom gledala topo in v zadregi; ni razumela ničesar, marveč pričakovala od nje nekaj strašnega.

"Jaz, moja gospa, ne vem ničesar," je dejala ter se takoj spustila v jok.

"Lažete!" je zakričala na njo gospa ter jo premerila z jeznim pogledom. "Jaz vem vse! Že dolgo vas poznam! Znano mi je, da je poslednji mesec sedel vsak dan pri vas!"

"Da! Toda kaj? Kaj sledi iz tega? K meni zahaja dokaj gostov, toda jaz ne vabim k sebi nikogar. Vsakdo dela, kar se mu poljubi."

"A jaz vam povem: prišli so poneverjenju na sled. Poneveril je v uradu tuj denar! Za takšno. . . kakršna ste vi, se je odločil na prestopek. Čujte me!" — je rekla odločno ter obstala pred Pašo. "Vi ne morete imeti nikakih načel, vi živite le za to, da doprinašate zlo, to je vaš smoter; toda ne morem si misliti, da ste padli že tako nizko, da ni ostalo več človeških čutov v vas! On ima ženo, otroke. . . Ako ga obsodijo pa umremo jaz in otroci od glada. . . Ali razumete to? A medtem se še nahaja sredstvo ubraniti njega in nas beraške palice in sramote. Ako jaz danes plačam zanj devetsto rubljev, pa ga puste v miru. Samo devetsto-rubljev!"

"Kakšnih devetsto rubljev?" je tiho vprašala Paša. "Jaz. . . jaz ne vem ničesar. . . Jaz jih nisem dobila."

"Jaz vas ne prosim za devetsto rubljev. . . vi nimate denarja in meni vašega denarja ni treba. Prosim vas nekaj drugega. . . Moški navadno takim, kakršna ste vi, prinašajo v dar dragotine. Vrnite mi torej dragotine, ki ste jih prejeli od mojega moža."

"Moja gospa, on mi ni daroval nikakih dragotin!" zakliče Paša, začenjajoč nekoliko razumevati.

"Kje so denarji? On je zapravil svoje, moje in tuje. . . Kam se je delo vse to? Čujte me prosim vas! Bila sem razburjena in rekla sem vam dokaj neprijetnega, toda prosim vas odpuščanja. Vi me morete sovražiti, to vem, toda ako ste še zmožni sočutja, predstavite si moj položaj! Prosim vas, vrnite mi dragotine!"

"Hm. . ." odvrne Paša, skomignivši z rameni. "Kaj rada bi vam pomagala, toda naj me Bog kaznuje, on mi ni dal ničesar. Na moje vest. Sicer pa imate prav — spomni se naenkrat pevka — daroval mi je enkrat dve reči. Naj se vam poljubi, oddam vam ju, ker tako hočete. . ."

In Paša je odprla skrinjo ter dobila iz nje žolto, zlato naramnico in tenak prstan z rubinom.

"Naj se vam poljubi!" je dejala tiho, nudeč dragotini gostu.

Gospa je zardela in lice se ji je treslo. Bila je razžaljena.

"Kaj to-le mi hočete dati?" je dejala. "Jaz nisem prišla sem beračit. . . Dajte mi samo to, kar mi gre. . . kar ste vi, uporabivši svoj položaj, izželi iz rok mojega moža. . . tega slabotnega, nesrečnega človeka. . . V četrtek, ko sem vas videla z možem na pristavi, imeli ste na sebi drago iglico in naramnice. Sedaj se ne morete predstavljati mi nedolžne kakor jagnje. Zadnjikrat vas vprašam: ali mi daste te reči ali ne?"

"Kako ste vi čudna. . ." odvrne Paša, začenjajoč se vznemirjati. "Zagotavljam vas, da od vašega Nikolaja Petroviča razun te naramnice in prstana nisem dobila ničesar. Prinašal mi je večinoma le sladko pecivo."

"Sladko pecivo?" namuzne se tujka. "Doma nimajo otroci kaj jesti, vi pa ste tu imeli sladko pecivo! Ali mi zares nočete vrniti onih reči?"

Ne dobivši odgovora, se je gospa vsedla ter jela nekaj premišljevat, zagledavši se v eno točko.

"Kaj mi je sedaj početi?" je dejala. "Ako ne dobim teh devetsto rublev, je izgubljen on in jaz, z otroci vred. Ali naj ubijem to podlo osebo, ali naj padem pred njo na kolena, ali kaj?" In gospa si pritisne robec k licu ter se zjoka.

"—Jaz vas prosim", se je dalo slišati med ihtenjem. "Vi ste izželi ter ugonobili mi moža, ohranite ga sedaj. . . Vi do njega nimate sočutja toda otroci. . . otroci. . . Čemu naj trpe otroci?"

Paša si je predstavila v duhu drobne otroke, stoječe na ulici in jokajoče se od glada, pa je tudi sama začela ihteti.

"Kaj zamorem jaz, moja gospa, storiti za vas?" je vprašala. "Pravite, da sem ugonobila Nikolaja Petroviča, toda jaz vas pred živim Bogom zagotavljam, da nimam od njega nikake koristi. V našem pevskem zboru ima edino Mota bogatega oboževalca; ostale samo životarimo. Nikolaj Petrovič je izobražen in nežen gospod, zato sem ga tudi sprejemala. Nam je ne-goče ne sprejemati gostov."

"Jaz vas prosim za one reči. Te reči mi vrnite! Jočem. . . ponižujem se. . . Naj se vam poljubi, jaz padem pred vami na kolena! Naj se vam poljubi!"

Paša je prestrašena zakričala ter mahnila z rokami. Čutila je, da ta bleda, zala gospa, ki govori tako premišljeno kakor v gledališču, zamore zares pasti pred njo na kolena, a to nalašč vsled ponosa, da bi povišala sebe in ponižala pevko.

"Dobro, jaz vam vrnem te reči," reče ji naglo Paša, obrisavši si oči. "Naj se vam poljubi. . . Samo da teh reči nimam od Nikolaja Petroviča, marveč od drugih gostov. . ." In Paša je odprla skrinjo, vzela iz nje iglico, vdelano z demanti, motvoz koravd, nekoliko prstanov in naramnice ter podala vse to gospaj.

"Vzemite, ker le tako hočete, samo da od vašega moža nisem ničesar dobila. Vzemite to, obogatite se!" je dejala Paša, presenečena po grožnji, da pade pred njo na kolena. "Ker pa ste vi, blagorodna, zakonska njegova žena, zato ga morate držati pri sebi. Tako! Jaz ga nisem vabila k sebi, on je sam prišel. . ."

Gospa si je ogledala skozi solze ponudene reči ter rekla:

"To še ni vse. . . To še ne znese petsto rubljev."

Paša se je razjezila, izvlekla iz skrinje še zlato uro, škatuljo za smodke in zapone ter dejala, razprostrši roke:

"A jaz nimam ničesar več. . . Le pogledjte!"

Gospa je vzdihnila ter s tresočimi se rokami za-

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

INTRIGE ZA RAZDIRANJE DELAVSKE ORGANIZACIJE.

GLENCOE, O. — Napredovati hočemo, kapitalizem mislimo poraziti, za socialistično družbo se bori- mo, toda kako bomo kaj dosegli, če se bo delavstvo pripravalo med seboj?

V Proletarcu sem čital, da so Hrvatje od Znanja kupili neki slovenski buržvazni list, da bi z njega pomočjo rušili J. S. Z., in če mogoče, uničili Proletarca. Dvomil sem, kajti nemogoče se mi je zdelo, da bi se ljudje okoli Znanja posluževali takega sredstva v medsebojnem frakcijskem boju. Saj vendar vedno povdarjajo, kako so čisti in revolucionarni radniki!

Kmalopotem pa sem dobil sam v roke dotični slovenski list, ki je bil preje naprodaj republikanski stranki, potem se je prodal neki kapitalistični instituciji, ki mu je pošiljala v objavljanje protisocialistične članke, v katerih se je hvalil kapitalistični sistem, in sedaj se je zopet prodal kot orodje za boj proti socialistični organizaciji. Ko sem zopet gledal ta kameleonski list, sem videl, da ga je polovica napolnjenega z oglasi. Čudno, saj smo bili od strani "čistih" vedno navajeni slišati, da oglasi niso za v radikalne liste. Poleg oglasov in izstriženih novic sta bila v njemu dva napada na Proletarca in "rešen je bil Proletariat"!

Ker pri dotičnemu listu ničesar ne znajo, skušajo svoje neznanje zakriti z demagogičnimi frazami, ki naj bi vleklo pri neukemu ljudstvu. Urednik je zapisal, da ne bo pisal "visokih" člankov, kakor jih pišejo ljudje s cilindrom in frakom, češ, glejte, jaz sem delavec, zato nisem sposoben pisati o visoki politiki, kakor pišejo pri Proletarcu. Ampak jaz bom pisal za vas, draga delavska raja, četudi nič ne znam in čeprav me lahko vsakdo spravi v koš, če se podam v debato.

Vsak razumen delavec je lahko spoznal, da vlada v uredništvu dotičnega lista velika duševna praznosta. Urednik se tega najbrž tudi sam zaveda; zato je cikal na frake in cilindre. Meni so uredniki Proletarca osebno znani in vem, da nihče izmed njih ne nosi fraka in cilindra. Prišli so k listu iz delavskih vrst. Glavni urednik na primer je delal sedem let v rudnikih in ostala leta v topilnicah in drugih industrijah. Večkrat sem bil že v Chicagu in videl sem jih, da znajo delati kakor sodrugi morajo delati.

Na tak način, ki je vseskozi nepošten, hočejo bogati članstvo J. S. Z. in čitatelje Proletarca. Slovenski sodrugi poznamo elemente, ki rujejo proti organizaciji in listu zavednega socialističnega proletarijata med jugoslovanskim delavstvom v Ameriki. Poznamo jih iz dolgoletnih izkušenj in sedaj vidimo, da se niso kljub fiaskom še ničesar naučili.

Obžalovanja vredno je, da so te vrste ljudje prišli na krmilo pri Znanju, ki bi moral biti hrvatski organ za širjenje socialistične misli med hrvatskim delavstvom. Upam, da bodo naši hrvatski bratje pomedli z ljudmi, ki nimajo drugega namena, kakor se jati prepri med delavstvo in s tem vrše delo, ki bi ga kapitalisti ne mogli izvršiti.

Socialistična stranka deluje za združenje delavskih strank in frakcij v eno celoto. Delovali za tako združenje je sklenila na zadnji konvenciji in storila je vse, da uglajuje pota za zblizanje in združenje. "Čistim" ni za združenje. Njim gre le za razdvajanje.

Naš boj proti kapitalizmu bo uspešen, če bomo nastopili z združenimi močmi. Socializem uči, "proletarci vseh dežel, združite se!". frazarji pa rujejo proti temu geslu.

Če ste res "čisti", tedaj prenehajte s plohami fraz in delajte za socializem. Nesmiselno pa je vaše prizadevanje izpodkopati tla JSZ. in Proletarcu. Naša stvar bo šla naprej, tisti, ki rujejo proti nam, pa bodo popadali ob potu, kakor so do danes vsi drugi, ki so prisegali, da bodo uničili JSZ. in Proletarca.

Nace Zlemberger.

O AKTIVNOSTI IN NEAKTIVNOSTI.

CHICAGO, ILL. — Koliko se v kaki naselbini deluje za socializem, odvisi od socialistične organizacije, oziroma organizacij. Čim aktivnejša je organizacija, tim večje uspehe ima beležiti na koncu leta. Organizacije sestoje iz članov. Če so aktivni, je delovanje živahno, če niso, tedaj organizacija le životari.

Premnogo socialističnih klubov ne posega v aktivno življenje tako, kot bi bilo za socialistično gibanje potrebno. To je paraditega, ker je premalo aktivnih, in v mnogih krajih premalo sposobnih sodrugov, ki bi znali prevzeti vodstvo javnega življenja v naselbini v svoje roke. Veliko naših ljudi vse pre malo čita. To se razvidi ob vsaki priliki, kadar se podajajo v diskuzije z ljudmi drugih narodnosti, ki mnogo več čitajo, kakor povprečen naš sodrug in somišljenik. Sposobnost za vodstvo vsake organizacije je potrebna; čim več je sposobnih sodrugov, aktivnejši je klub in tim bolj se uveljavlja njegov vpliv v naselbini. V nebrzdani tekmi za pridobivanje naročnikov slovensko časopisje v večini ne polaga mnogo ali nič važnosti na temeljito vzgajanje svojih čitateljev. Priobčujejo v prvi vrsti le to, kar po mnenju uredništva čitateljem ugaja. Toda list, katerega namen je vzgajati, mora dajati čitateljem gradivo, ki je zanje potrebno, četudi jim ne ugaja. Ako bi se ravnali po tem pravilu, bi bil naš delavski živelj v Ameriki mnogo bolj uveljavljen, kakor pa je. Naša J. S. Z. bi bila jačja, ker bi se delavstvo ne zadovoljilo le z bojnimi frazami proti kapitalizem, ampak bi vedelo, da je treba proti kapitalizmu tudi voditi boj potom organizacije, združene z organizacijo ameriškega zavednega delavstva.

Ni lahko pridobivati člane v socialistične klube; niti jih ni lahko vzgojiti za aktivne sodruge. Ložje jih je ob gotovih časih navdušiti, toda navdušenje ni trajno. Ko izgine, preneha tudi aktivnost in med mase se nasei mrtvilo. Ta indiferentnost vlada med delavstvom, ne samo med našim ampak tudi med drugim, posebno sedaj, ker se niso izpolnile obljube ne od ene niti od druge strani. Udaja se usodi, toda ker velik del delavstva pod obstoječimi razmerami vseeno ni zadovoljen, se zadovoljuje z bombastičnimi govorancami ekstremistov, ki spuščajo jezične sulice na kapitalizem.

V Chicagu, kjer je sedež J. S. Z., bi morali imeti socialistični klub z najmanj dve sto člani. V resnici ima naš klub le štirideset dobro stoječih članov, dasiravno je vseh članov blizu šestdeset, toda eni so taki, ki pridejo na sejo le semintja ter plačajo svoje prispevke; potem pa jih več mesecev zopet ni blizu, ali pa sploh pozabijo na svojo rdečo karto. Kljub temu se mora priznati, da je klub št. 1 aktiven, v kolikor v obstoječih razmerah sploh more biti. Da ni bolj, je krivda v tem, da je premnogo sodrugov neaktivnih. Plačujejo svoje prispevke in pri tem ostanejo. Polje za agitacijo je ogromno in poleg tega še tako ugodno, kakor nikdar poprej, agitatorjev pa je malo. Nekateri ljudje so se popolnoma oprileli "jednotizma", kakor da je v njem zapopadena vsa sedanjost in bodočnost človeštva. Ne morejo ali pa nečejo razumeti, da so te vrste organizacije le začasne, in da pride čas, ko bo že kapitalistična država prisiljena skrbeti za ljudi v slučajih bolezni, nesreč ali smrti. To breme mora odpasti z ramen delavstva, kajti sedaj je delavstvo prisiljeno, da mora samo skrbeti za svoje stanovske tovariše in tovarišice v slučajih potrebe. Kapitalist te rabi le dotlej, dokler si zmožen za delo, ako sploh ima delo zate. Ko se pohabiš, ko zbolíš, glej, da sam skrbíš za podporo. Toda stvari se tudi v tem oziru izboljšavajo in kakor so v nekaterih tujezemskih državah že sprejeti zavarovalniški zakoni, tako bodo tudi v Zedinjenih državah. Sedanji odškodninski zakoni v nobenem oziru ne pokrivajo potreb delavca v slučajih poškodb, in seveda še manj v slučajih bolezni. Zato so jim podporne organizacije potrebne; pri tem pa ne bi smeli zanemarjati propagande, ki bi šla za tem, da se

breme medsebojnega podpiranja odvali raz delavčevih pleč in se del istega naloži tudi tistim, ki imajo od delavca največ koristi, pa mu razun male plače, ki pa niti ni stalna, ne dajo ničesar drugega v povračilo.

Slovenskim sodrugom gre zasluga, da so se napredne podporne organizacije med nami tako lepo razvile. In kakor so znali doseči uspehe na tem polju, ravno tako bi jih morali doseči na polju razrednega boja. Povsod, kjer so društva naših jedrot, bi moral obstojati tudi socialistični klub JSZ. Ker jih ni, je znamenje, da nekaj ni prav tudi v naši Danski državi. Dasiravno je neaktivnost in indiferentnost več ali manj prizadela tudi delavstvo drugih narodnosti, je treba priznati, da bi bilo aktivno življenje v vrstah slovenskih sodrugov lahko mnogo živahnje, če bi vsi vršili svojo dolžnost na polju socialistične propagande.

Petnajst aktivnih sodrugov lahko napravi mnogo več, kakor pa sto neaktivnih. In za ves uspeh, ki se ga doseže v eni ali drugi naselbini, gre zasluga le aktivnim delavcem v socialistični organizaciji in nikomur drugemu.

Naš klub je na polju socialistične propagande storil kolikor je bilo mogoče, in da ni storil še več, je krivda neaktivnih sodrugov. Upam, da bomo v tem letu veliko aktivnejši, kakor smo bili v zadnjem letu.

Vseh dohodkov v letu 1921 je imel klub \$573.68. Prenos od prejšnjega leta je znašal \$97.72, skupaj \$671.40. Stroški v letu 1921 so znašali \$587.93. Klub je dal v podporo Proletarcu \$171.00; v ruski pomožni fond J. S. Z. je prispeval naš klub direktno iz blagajne in pa potom kontribucij izmed članstva \$76.00. V fonde JSZ., soc. stranki in še par drugim organizacijam je prispeval \$50.00. Skupaj je bilo izdanih v podporne namene skoro \$300.00. To seveda ni velika svota, toda če se vzame v poštev, da klub nima velikega števila članstva, in da nima nikakih večjih direktnih dohodkov, je to precejšnja svota. Seveda je potrošil gotove svote za propagandistične tiskovine in za agitacijski sploh.

V zadnji zimski sezoni je priredil vrsto diskuzij, in tudi to jih namerava; da se niso nameravana predavanja že pričela, je vzrok, da je zelo težko dobiti primerno dvorano, in pa ker so tisti, ki so aktivni, vedno zelo zaposleni.

Klub je sklenil obdržati to zimo tudi šolo za državljanstvo, toda ker se ni priglasilo dovolj slušateljev, se ž njo še ni pričelo. Klub bo pokrival vse stroške te šole.

Za dne 26. marca ima na programu večjo prireditev, o kateri se bo javnosti več sporočilo, ko bo pripravljali odbor gotov z delom.

Zabava, ki jo je priredil naš klub na Silvestrov večer, je nadvse zadovoljivo izpadla. Udeležba je bila večja, kakor smo jo pričakovali, in to brez vsake reklame. Udeleženci so bili s potrebo zadovoljni in zabava je bila vsekoli neprisiljena. O polnoči je bila na sporedu deklamacija, "V novoletni noči", priobčena v Družinskem koledarju 1918, v kateri so nastopili J. Oven, Miss Mary Likar in F. Zajec.

Da je priredba tako dobro izpadla, gre zasluga tudi našim sodruginjam in soprogom sodrugov, ki so neumorno stregle številnim gostom. Kljub slabim časom so skoro vsi sodrugi in sodruginje tudi gmotno prispevali za boljši izpad priredbe.

Če pregledamo situacijo pri našem klubu s stališča splošnosti, se mora reči, da je zadovoljiva. Seveda je razumljivo, da vsakdo, ki mu je pri srcu napredek kluba, želi, da bi napredovali še hitreje kakor smo doslej. Število našega članstva se polagoma množi in tudi v tem letu bo napredovalo.

Priporočam pa, naj se vsi sodrugi in sodruginje proglasijo organizatorjem, pa se bo naše članstvo potrojilo. Tudi za Proletarce bi morali bolj agitirati; sploh, izrabiti moramo vsako priliko za socialistično agitacijo.

V odbor za to leto so izvoljeni: Frank Zajec, tajnik-blagajnik; Andrew Kobal, zapisnikar; Chas. Pogorelec, organizator. — Nadzorni odbor: Frank Udovich in Frank Gotlicher. — Delegata za Cook County Central Committee, Philip Godina in Frank Petrich. — V odbor za ustanovitev socialističnega dnevnika v Chicagu, Chas. Pogorelec in Frank Pe-

trich. — Za klubovega zastopnika pri Slov. dram. društvu, John Thaler. — Za upravnika klubove knjižnice, F. Zajec.

Frank Zajec, tajnik.

DVE SLIKI.

CHISHOLM, MINN. — V sedanjih gospodarskih razmerah se nam predočujeta v jasnih obrisih dve sliki. Prva, tikajoča se delavskega življenja, ni lepa, kajti ameriški proletarijat je potisnjen vprav sedaj v veliko brezposelnost. Kar ga je vposljenega, mora garati za znižane plače in izkorišča se ga vedno bolj.

Druga slika kaže kapitalistični razred. Ta živi kljub gospodarski krizi v izobilju. Ničesar mu ne manjka. Njegove rezerve so ogromne in deževni dnevi gospodarskih kriz mu ne povzročajo pomanjkanja.

Delavstvo gara in ustvarja bogastva. Kapitalistični razred jih uživa. Zakaj imamo take slike? Kapitalizem ima samo en strah; boji se, da bi delavstvo izpregledalo, zato zatira z vsemi sredstvi vsako propagando, ki stremi za vzgajanjem delavstva v razredno zavednem smislu. On hoče, da ostane delavstvo nevedno. V ta namen si išče zaveznikov; pri tem so mu najboljša pomoč religije, Kaplančki in fajmoštri, cerkve in cerkvene organizacije, vse se vpotrebljiva za obdržanje teme. Dokler bo delavstvo živel v temi, bo vladal današnji družabni sistem. Ko se je bo otreslo, ko bo spoznalo ti dve sliki v jasni luči razuma, bo pričela biti kapitalizmu zadnja ura.

Delavstvo se mora organizirati in kot tako priboriti politično moč v državi. Poglejte, koliko potrebuje kapitalistične stranke v kampanjah, da pošljejo v razna zastopstva svoje ljudi. Če je politična kontrola države dobra za kapitalizem, zakaj ne bi bila za delavstvo?

Kapitalizem veruje v moč organizacije in propagande. Njegov aparat za propagando je ogromen, njegovo časopisje razširjeno, na potu ima fisoče govornikov in vse to financirajo razne kapitalistične organizacije. Delavci podpirajo njihov tisk in ga čitajo, poslušajo njihove govornike in volijo njihove kandidate. Kapitalizem vlada s pomočjo delavstva.

Na drugi strani: Zelo majhen del delavstva podpira socialistično časopisje. Le malo jih spada k socialističnim organizacijam. Le majhen odstotek delavcev glasuje za socialistične kandidate. Malo kdo hoče biti agitator v boju za delavske interese. Delavstvo je še topo in nezavedno, in dokler bo tako, bo trpelo glad, pomanjkanje in bo izkoriščano.

Joseph Ule.

PRIREDBA ZA PODPIRANJE KORISTNIH USTANOV IN AKCIJ.

POWER*POINT, O. — V tej naselbini smo priredili veselico, katere čisti dobiček je bil namenjen v tri svrhe, med temi tretjina Proletarcu v podporo.

Priredba je precej dobro izpadla in čisti dobiček je znašal \$111.30. Del, ki odpade na "Proletarce", znaša torej \$37.10. S tem smo storili kolikor smo največ mogli, da nudimo nekoliko gmotne podpore za koristne akcije.

Karl Bogatay.

NI SE TREBA USTRAŠITI.

RENTON, PA. — O delavskih razmerah ne bom pisal, ker so slabe. O agitaciji nimam poročati drugega kot to, kar pišejo drugi dopisniki. Težko delo je, to je vse.

Kakor razvidim, so izgovori, ki se jih poslužujejo mlačni ljudje, skoro povsod enaki. Edini izgovor, ki drži v teh časih, je brezposelnost. Vsi drugi so le pretveze, da se odkrižajo agitatorjev.

Človek na svojih potih naleti tudi na take, ki ga opsujejo, kakor kakega hudodelca. Marsikateremu upade vsled takih slučajev pogum, pa vrže puško agitacije na stran in se umakne v zavetje. Toda pravi agitator se ne ustraši. On dela naprej in vedno bo dosegel nekaj uspeha. Agitacija za socialistično stvar gre vedno po potu uspeh naprej, in kadar se agitator tega zaveda, se ne bo umaknil, pač pa delal še neumornejše.

John Yereb.

NAZNANILO.

GIRARD, O. — Seja jugoslovskega socialističnega kluba št. 222, J. S. Z. se vrši vsako četrto nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v Slovenskem domu v Girardu. — Rojaki delavci, pristopite k naši organizaciji in postanite bojevniki za delavsko stvar v vrstah socialistične stranke. — *Frank Kramar*, organizator.

PROČ S TAKIMI KARAKTERJI IZ UNIJE.
ZADNI ODGOVOR.

MORGANTOWN, W. VA. — Nekega mrzlega jutra po praznikih se prebudim, ves razmršen od dolgega spanja in pogledam skozi okno. Na veliko veselje opazim, da se pri mojemu sosedu pečlarju prav živahno kadi iz dimnika. Obležem se v naglici in odkorakam k njemu. Vstopim notri ne da bi potrkal, toda kako se začudim, ko sem videl tovaršico pri njemu. Bil sem v zadregi in on tudi. Ko pride malo k sebi, me povabi, naj sedem. Usedem se, in glej ga spaka, ona prisede k meni. Bila je poredna ženska in skušal sem se je iznebiti, toda vse zamanj. K sreči nekdo potrka in notri stopita dva uradnika 17. distrikta U. M. W. of A. iz Fairmonta. Prišla sta, da pomagata rešiti neka nesorazumljenja med premogovnimi družbami in premogarji. Izkazalo pa se je, da jima ni bilo toliko za reševanje sporov, kakor za "munšanj" in vasovalko mojega prijatelja. "Nasekala" sta se ga tako, da sta pričela bruhati besede, katerih ni najti v Websterjevem besednjaku. Vso svojo pozornost sta posvetila ženski. Dovolil sem se ju motiti in sem enega vprašal, kaj misli, dali se bo kapitalistom posrečilo razdreti U. M. W. of A.? Ker so ga alkoholni duhovi že nadvladali, je šel iz reda ter mi odgovoril, da mi Lewisa še ne poznamo in da bo on (Lewis) vprizoril revolucijo. Odgovoril sem mu, da je Lewis revolucijo že vprizoril, toda ne proti kapitalizmu, ampak med članstvom premogarske unije.

Ker je bil v takem stanju, mu nisem stavil nadaljnih vprašanj. S toliko večjo vnemo pa se je lotil ženske, in vsled prevelike usiljivosti je dobil par krepkih klofut. Bila je to ženska — žrtve razmer — kakor se jih najde po vseh krajih sveta, in napram takim nimajo nekateri moški, kadar postanejo zveri, nobene obzirnosti. Tudi ta dva odbornika jo nista imela. Eden med njiju je bil, kot se je sam pijanosti izdal, provokator in pretepač v službi kompanije in zdi se mi, da je še vedno v taki službi, seveda indirektno. Pred kratkim je dobil zopet nalogo posredovati vsled nekega izprijta med premogarji in družbo, pa je šel s svojo drzovitostjo predaleč in pri tem pa je skupil. Dobil je toliko batin, da bo le težko okrevaj.

O njegovem tovarišu mi ni veliko znano. Dokler bomo imeli take karakterje na odgovornih mestih v unijah, bodo revolucije "sure's hell" — med članstvom U. M. W. of A.

Končno, na svetu se še vendar izplača živeti. Če si sam ne moreš najti zabave, ti jo preskrbi kdo drugi. Meni od časa do časa malo ponagaja J. Kokelj v Prosveti. Ker pa ljubi tudi on zabavo, in ker se morda boji, da se ne bi jaz skrnil za grm ter ga tako pripravil ob zabavo, zato skrbi, da mi stavi vprašanja. Seveda, meni, in morda tudi njemu, bi bilo ljubše, da bi take stvari rešila med seboj. Ker pa je tako, ollright, bom pa še enkrat odgovoril.

Na prvo vprašanje: Moj odgovor je tak kakor takrat. Pri klubu ni bilo nobenega zavednega socialističnega, ampak le nekaka skupina simpatičarjev. Seveda, danes je to drugače.

Drugič: Mogoče je, da sta dva "sodruka" odstopila radi mene (kar mi je novica), toda ali je to dokaz, da sta bila dotičnika zavedna sodruka? Da ti prihranim trud: jaz nisem v klubu ali izven kluba radi Telebanovega Kozmata, radi tega prijatelja ali radi onega neprijatelja, ampak vsled svojega prepričanja. Pri socialistih ni Hindenburgov in podobnih avtoritet, ki bi delila priznanja. Ko sem prevzel uradovanje pri klubu, sem se popolnoma zavedal posla, ki sem ga imel vršiti.

Well, končno je vseeno, če se človek takole tudi malo zlaže. Saj je ves svet poln te nadloge. Verjemi, da bi ti jaz popolnoma oprostila mali atomček, ako se ne bi ti tako zelo skliceval na resnico. Toda ker

praviš, dasem komandiral, da naj soc. klub št. 221 preneha poslovati, ti povem, da se v tej trditvi zelo, zelo motiš, kajti rekel sem: "V slučaju, da klub preneha poslovati, kar vse izgleda tako, predlagam, da se izroči klubovo premoženje J. S. Z." Razlika, kaj?

Sicer si ti prinesel osebnosti prvi na površje. Če se boriva oba za eno in isto stvar, ti priporočam, da se vsaj osebnih opazk vzdržiš. Verjemi mi, da me je že skoro sram tega prepiranja in zato naj bo to moj zadnji odgovor.

Končno prosim sod. tajnika A. Kovačiča od kluba št. 221, da mi odgovori, kajti poslal sem članarino in pisal tri kartice, pa še nisem dobil odgovora. Zato sem prisiljen vprašati v listu za odgovor.

J. R. Sprohar.

TELEBANOV DOPIS.

MOONESHINE CITY, KOKOKOLA. — Sršenova Jerica mi priporoča v "Katoliški Leščerbi", naj grem študirati v Oshkoshu. Ker nisem vedel, kje je ta kraj, sem poizvedoval in pri tem dobil zanimive informacije. Hvaležen sem vsakemu, ki bi me rad kaj naučil; vsak nasvet sprejemem z veseljem, ako po daljšem ali krajšem premišljevanju spoznam, da se mi dobro želi. Sršenova Jerica s svojim fantom v meniški halji pa mi privoščijo vse kar je slabega na zemlji.

Jaz sem se torej potrudil najti vseučilišče v Oshkoshu. Povedali so mi, da se nahaja v Wisconsinu in odšel sem tja. Zelo sem se začudil, kje je ta kraj, da je Oshkosh obzidana, kakor kaka srednjeveška trdnjava. Hiše, vseučiliščna poslopja, uradi, vse je ograjeno z visokimi zidovi, po katerih se sprehajajo straže. Okna na vseh poslopih so zamrežena. To je ječa ne pa vseučilišče! V ravnateljevi pisarni so mi povedali, da to vseučilišče sploh ni za take ljudi kot sem jaz; namenjeno je samo duhovnikom, jaz pa imam le strica, ki je proš, ne vem ali v Novem mestu ali v Melliki vem le, da je proš in da je vsa naša rodbina zelo ponosna nanj. Jaz sem kovač in enkrat sem imel ambicijo postati mežnar. Ko sem videl škofa, sem hotel biti škof, ko sem pričel hoditi v šolo, sem mnogo čul o cesarju in tedaj sem želel postati cesar. Ampak k sreči sem postal kovač, in zato nisem mogel vstopiti med slušatelje vseučilišča v Oshkoshi.

Povem pa vam o njem nekatere zanimivosti. V to vseučilišče se sprejemajo le pošteni duhovniki, in ker je zelo malo poštenih, imajo mreže na oknih in trdnjavske zidove okoli poslopij, da jim ne uidejo. Ravnatelj mi je pravil eno zelo zanimivo dogodbo, ki je po njegovem zatrdilu resnična. Povem jo tudi vam in pa Sršenovi "Leščerbi".

"Enkrat je živel nekje duhovnik, ki je imel za cerkev poslopje, podobno skednju in župnišče, podobno baraki. Vernikov je bilo malo, toda ker je bil goreč, jih je pridobival vedno več. Ko je postal skedenj za cerkev premajhen, so pričeli nabirati denar za novo cerkev, ki so jo v nekaj letih res zgradili. Baraka, ki je predstavljala župnišče, pa ni prav nič pristojala novi cerkvi. Dobri farani so pričeli misliti, kako bi dali svojemu župniku boljše stanovanje. Pa so pričeli s kolekto in po petindvajsetih letih delovanja je dobil dobri mož novo, udobno župnišče. Od veselja je napolnil prostorne kleti z vinom in drugimi pijačami in v preveliki ginjenosti je včasih preveč pokušal, kaj da je v sodih.

"O lepi cerkvi, radodarnih faranah in krasnem župnišču pa je izvedel tudi neki menih, ki je bil ba je sam vrag v duhovniški podobi. Ta menih je prišel misijonarit v farno tega župnika, toda pri spovedovanju, v privatnih pogovorih in ob vsaki ugodni priliki je zatrjeval vernikom, kako potreben jim je nov, mlad duhovnik, ki bo odpravil ljuliko iz pšenice. Od začetka so ljudje zmajevali, toda mladi vrag v meniški suknji jih je nekaj kmalo pridobil in ti so pričeli provocirati domačega župnika. Od žalosti se je razpočilo njegovo srce in pričel je piti. Verniki, zapepljeni od vraga, preoblečenega v meniha, so mu nosili pijačo, ga opajali in ga zapeljevali v greh, potem pa so ga kazali drugim vernikom, ki so mu ostali lojalni. In glej, spregledali so, da je imel menih prav. Spoznali so, da potrebujejo novega duhovnika, ki se bo obnašal kakor se obnašajo spodobni ljudje. Celó

krdelo se jih je vleklo k škofu, udriji v njegovo pisarno in s kričanjem zahtevali, naj takoj odstavi starega župnika in jim pošlje mladega meniha iz devete dežele. Škof ni verjel, da je župnik zaslužil tako ne-hvaležnost, zato jih je odslovil. Pa so stopili k njemu trije možje, in so mu rekli: "Pridi jutri ob devetih zvečer pred župnišče in poglej skozi okno." Drugi dan popoldne so šli trije možje v župnišče in prinesli župniku najmočnejših pijač ter ga silili piti. Ko je škofov odposlanec pogledal ob devetih zvečer skozi okno, je ležal župnik na tleh, njegova obleka je bila umazana, sploh, nudil se mu je nelep prizor.

"Prihodnji dan je bil odstavljen in poslan v vseučilišče v Oshkosho. Če bi ne bil pošten kakor je bil, če bi svojih vernikov ne ljubil kakor jih je, bi mu ne bilo treba nikdar priti v to trdnjavo. Sedaj je tukaj in pohajkuje ter plaka. Menih, v katerem prebiva sam zlodej, pa se šopiri v udobnem stanovanju in srka zadnje moči iz razočaranih vernikov."

Taka je ta povest, kratka, pa resnična. Sedaj mi ni prav nič žal, da nisem škof, kajti ker sem pošten, bi morda tudi mene zaprli v kako trdnjavo, da ne bi s poštenostjo okužil duhovnikov, v katerih prebivajo zlodji.

Kozma Teleban.

Iz upravnštva.

Čitateljem priporočamo v naročitev Cankarjevo izdajo družinske revije "Kres", katere smo dobili iz Ljubljane več sto iztisov. Vsebinska te Cankarju posvečene izdaje je razvidna na drugem mestu.

Ivan Cankar je širšim masam zelo malo znan, da si je bil on naš najboljši pisatelj. Za vsakega delavca je potrebno, da od bližje spozna moža, ki je tako lepo opisoval dušo našega naroda, ki je znal tako spretno razkrivati rane današnje družbe. Sezite po Cankarjevi izdaji Kresa, ki stane 25c izvod. V zalogi imamo vse dosedaj izšle izdaje Kresa. Vse skupaj, zaeno s Cankarjevo izdajo, vam pošljemo za 80c. V zalogi imamo tudi Cankarjevo izdajo revije Demokracija, ki stane 10c. Svoto lahko pošljete v poštinih znamkah.

Na razpolago imamo še nekaj iztisov Družinskega koledarja za leto 1922. Stane mehko vezan 75c, vezan v platno \$1. Sezite po njem in ga priporočajte v naročitev tudi drugim.

Kljub množičnim nasprotnikom, ki se zaletavajo v Proletarca in JSZ., imamo, beležiti, da smo imeli v decembru precej večje dohodke naročnine na Proletarca, kakor pa v decembru 1920. Izgleda, da bomo tudi v januarju precej napredovali.

Uredništvo se pritožuje, da mu primanjkuje prostora v listu. Marsikdo bi želel še več gradiva v listu kakor ga je, posebno kake povesti dobrih pisateljev. Uredništvo je pripravljeno preskrbeti originalne povesti ali pa prevode nalašč za Proletarca, ako se dohodki toliko povišajo, da bo mogoče povečati list, stalno za vsaj osem strani. To bi stalo do \$50 več tedensko. Nekí sodrug nam priporoča, da naj povečamo list za več strani, ako se oglasi dovolj stalnih prispevateljev, ki bi garantirali pokriti povečane stroške. Kaj mislite vi? Najcenejša pot bi bila dobiti dovolj novih naročnikov, toda razširjevanje lista je počasno delo, povečati pa bi ga bilo treba takoj.

Dasiravno je kriza, vendar se število naročnikov dviga, kar je znamenje, da prihaja med jugoslovanski proletarijat vedno več spoznanja, kateri je res delavski list. Tudi Hrvati in Srbi se oglašajo z naročnino. Nasprotniki, ki bi imeli voditi boj proti kapitalizmu, pa so ga obrnili proti Proletarcu, s tem nenamenuoma agitirajo za glasilo jugoslovanskih socialistov, organiziranih v JSZ.

Zelo bi potrebovali aktivne zastopnike v naselbinah, kjer jih še nimamo. Imenik zastopnikov je priobčen na drugem mestu. Iz njega razvidite, da v mnogih krajih še nimamo stalnih agitatorjev za pridobivanje naročnikov Proletarcu. Dolžnost vsakega zavednega delavca je širiti svoje časopisje. Ni treba, da bi človek moral biti ravno zastopnik lista. Vsakdo ima semintja priložnost dobiti enega ali drugega, da se namoči na list. V tem smislu moramo agitirati za Proletarca vsi, ako nam je ležeče na tem, da ga razširimo in ž njim socialistične ideje. Toda stalni zastopniki so nekaka vez med naselbino in upravo lista. Zastopniku se lahko oddaja naročnino, sporoče

se mu lahko morebitne pritožbe glede nerednega pošiljanja ali kake pomote. On je v naselbini znan kot oseba, ki zastopa list in zato ima navadno tudi lažje stališče pridobivati naročnike, seveda ako je agilen, kakor pa tisti, ki agitirajo le ob gotovih prilikah.

V letu 1922 moramo napredovati v številu naročnikov, kakor tudi v številu članstva JSZ. K temu naj vsakdo pripomore, "kolikor kot sodrug si storiti dolžan!"

Ruski pomožni fond J. S. Z.

Prispevki za odpomoč ruskemu delavstvu, ki je izpostavljeno lakoti in umiranju.

XIV. Izkaz.

BEAR CREEK, MONT.: Nabral T. Miller: Po \$1.: J. Frček, F. Lukman, J. Mantel, F. Peterlin, F. Oberstar in J. Lipec; J. Pasich 50c.—\$6.50.

W. DULUTH, MINN.: J. Debelak \$1.; S. Malnarich in F. Kralj po 50c.—\$2.00. Vsi iz New Dulutha, Minn. SAN DIEGO, CALIF.: M. Miller in J. Schafer po \$1. — \$2.00.

CLEVELAND, O.: Po 5c: J. Franceskin, J. Metelko, A. Prebru in J. Mohorčič; A. Kocjan 25c; J. Kuhar in J. Brevčak po 15c; J. Petrich 10c.—\$2.65

BENLD, ILL.: Nabrala Kancian in Kralj: M. Savje \$2; po \$1: K. Kralj, J. Vidmar, M. Revan, J. Raukar, John Raukar, M. Plovich, J. Freile, P. Menschak, A. J. Kaiser, G. Malnar, M. Fudurich, M. Lubi; po 50c: J. Pintar, A. Mitrowsky in J. Turk. — \$15.50.

GIRARD, OHIO.: Jugosl. socialistični klub št. 222 J. S. Z. — \$15.00.

DETROIT, MICH.: Nabral L. Urbančič pri veseli družbi sodr. J. Klaricha \$11.00.

Skupaj v tem izkazu \$ 54.65
V izkazu od 17. decembra 3,137.41

Skupaj do 31. decembra 1921 \$3,192.06
Tajništvo J. S. Z.

Agitatorji na delu.

Število naročnin, ki so jih poslali agitatorji za razširjenje Proletarca:

Lawrence Gorjup, Cleveland, O.	10
John Perme, Witt, Ill.	4
John Podobnik, Washoe, Mont.	3
Stanley Pahor, Milwaukee, Wis.	2
A. Lukancic, N. Chicago, Ill.	2
Joseph Volk, Cleveland, O.	2
Jos. Topoljak, Detroit, Mich.	2
Fr. Petavs, Little Falls, N. Y.	2
John Jereb, Renton, Pa.	2
Jos. Anžiček, Detroit, Mich.	2
Fr. Rataic, Forest City, Pa.	1
F. Z., Chicago, Ill.	1
A. Zupančič, Martin, Pa.	1
Frank Zorko, Girard, O.	1
John Krebel, Cleveland, O.	1
P. Waydetich, Detroit, Mich.	1
Fr. Gorenc, Bonanza, Ark.	1
Chas. Pogorelec, Chicago, Ill.	1
Louis Krasna, Conemaugh, Pa.	1

Listu v podporo.

I. Izkaz.

CHICAGO, Ill.: Društvo "Nada" št. 102, SNPJ, \$4.20; Mary Aucin, \$1.00; Mary Siflar, \$1.00; Mary Kovač, \$1.00; Jennie Cotman, \$1.00; Agnes Jurečič, \$1.00; Mary Udovich, \$1.50. Skupaj \$ 10.70

CHICAGO, ILL.: Vesela družba pri Udovichu, 3c; Mike Keber, \$2.00; Mary Udovich 25c; Z. Novak, 50c; Skupaj 2.78

CANONSBURG, PA.: Paul Chesnik 50
WITT, ILL.: Društvo "Bratje edinosti" 2.00

št. 151, SNPJ 2.00
DETROIT, MICH.: Martin Udovich, 25c; P. Waydetich, 50c; Skupaj 75

CLEVELAND, O.: J. Mikush, \$1.00; Fr. Furlan, 50c; skupaj 1.50

BANNOCK, O.: Frank Čeren 1.00
NILES, O.: John Kokošin 50

CLEVELAND, O.: John Bradach, \$2.00; Paul Yerina, \$1.00; Frank Mulej, \$1.00; John Zaletel, 50c; John Smrke, 25c; Henry Kožuh, 25c; Chas Zupančič, 25c; Skupaj	5.25
ADRIAN, W. VA.: Louis Egart	1.00
FAYETTE, PA.: A. Zupančič, 50c; Jakob Oblak, 50c; Skupaj	1.00
THOMAS, W. VA.: Ant. Urbas	50
GLENCOE, O.: Iz radosti ker je Debs prost, Lorenc Potočnik	1.00
CORAOPOLIS, PA.: Društvo "Coln na jadaanskem morju", št. 360 SNPJ	5.00
WAUKEGAN, ILL.: Društvo "Sloga", št. 14, SNPJ	2.75
WAUKEGAN, ILL.: Slovenska Narodna Citalnica	2.50
WILLARD, WIS.: John Bergant	25
CLEVELAND, O.: Joe Klančar	50
BANNOCK, O.: Andrew Černe, \$1.00; Fr. Kadivnik, \$1.00; Louis Černigoj, \$1.00; Frank Habe, \$1.00; John Habe, \$1.00; Chas Habe, \$1.00; Martin Mevšek, \$1.00; Jernej Mevšek, \$1.00; Frank Černe, 50c; Jos. Bartol, 50c; Skupaj	9.00
CHICAGO, ILL.: Frank Zaitz, \$1.00, Chas Pogorelec, \$5.00, Skupaj	6.00
EXPORT, PA.: Joseph Britz	25
DETROIT, MICH.: Jos. Topolak	1.00
MEADOWLANDS, PA.: Slov. soc. klub št. 182, JSZ. \$2.00; Tony Premrov, 25c; Peter Dolenc, 25c; Joseph Bizjak, 25c; Tony Martinčič, 25c; John Ujčič, 25c; John Bizjak, 25c; Leonard Lenassi, 25c; Nik Krašna, 25c; Katarina Premrov, 25c; Skupaj	4.25
ALIQUIPPA, PA.: Slov. soc. klub, št. 211, JSZ	5.25
WICK HAVEN, PA.: Slov. soc. klub, št. 176 JSZ	2.00
SOMERSET, COLO.: John Poch	50
RENTON, PA.: John Vehar	25
POWER POINT, O.: Delež čistega prebitka na veselici	37.10
CHICAGO, ILL.: Frank Babovec	25
WASHOE, MONT.: John Podobnik	1.00
Skupaj	\$106.33

KNJIŽEVNOST.

Prejeli smo 5.—6. številko Kresa, posvečena Ivanu Cankarju, ki ima sledečo vsebino:

CANKARJEV DEL: Ivan Cankar; A. Podbevšek; Kurent; Št. Ravnikarjeva; Cankarjev pokop; I. Cankar: Kako sem postal socialist; A. Širok: Pri Ivanu Cankarju; I. Mihevc: Poredni Cankar; Krčan: Nekaj spominov; I. M. Tri iz njegovega življenja; — **LEPOSLOVNI DEL:** A. Cerkvenik: Prostitutka Zoša. **POUČNI DEL:** Dante. Lao-Tse. — **VESTNIK:** III. občni zbor SDIZ "Svobode". Abstinenca ali alkoholizem? Del. tel. odseki. Književnost. Šah. — **SLIKE:** Cankar. Cankerjev dom. Dante.

Je zelo lepo urejena in čitateljem je priporočamo v naročitev. Stane 25c in se naroča pri Proletarcu. V zalogi imamo tudi vse dosedanje izdaje Kresa. Vse skupaj zaeno s Cankerjevo. Izdajo stanejo 80c. Svoto lahko pošljete v poštinih znamkah.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27, JSZ., se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in vsako četrto nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruha je, da redno prihaja k sejami. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletarijata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč." —

POROČILO O RAZPEČANIH ZNAMKAH J. S. Z.

V DECEMBRU 1921.

Država	Mesto	Redne znamke	Dualne znamke	Prejemki	Gl. stanu Soc. stranke	Državnim in okrajnim organizacijam	
Ark:	Jenny Lind . . .	19	7	\$ 7.15	\$ 2.60	\$ 3.25	
Ill.:	Springfield . . .	13	10	7.40			
"	Carlville . . .	26		7.80			
"	E. Moline . . .	4	2	1.90			
"	Chicago N. 1 . . .	50		15.00			
"	Chicago 224 . . .	7	3	3.15			
"	Nokomis . . .	16	5	6.55	13.60	17.00	
Iowa:	Madrid . . .	8	10	5.90	1.80	2.25	
Kans.:	Gross . . .	1	1	.65	.20	.25	
Mich.:	Detroit 114 . .	30		9.00	3.00	3.75	
Ohio:	Collinwood . . .	33		9.90			
"	Girard . . .	12		3.60			
"	Cleveland . . .	40		12.00			
"	Glencoe . . .	14	2	4.90	10.10	12.62	
Pa.:	Forest City . . .	9	5	5.45			
"	Luzerne . . .	5		1.50			
"	Herminie . . .	8	8	5.20			
"	Greensburg . . .	6		1.80			
"	Hostetter . . .	10		3.05			
"	Lloydell . . .	33		10.50			
"	W. Newton . . .	17	2	5.80			
"	Bon-Air . . .	18	1	5.75			
"	Wick Haven . . .	30		9.00	15.20	19.00	
Utah:	Murray . . .	5	4	2.60	.90	1.44	
Totals				414 60 6	\$144.55	\$47.40	\$59.26
Dobljenih od stranke v decemb.				800	200	100	
Znamk na roki 1. decembra				10	12	74	
Skupaj				810	212	174	
Razpečanih				414	60 org.	157 6	
Znamk na roki dne 31. dec. 1921				396	152	168	
Skupaj članov za dec.						540	

Tajništvo J. S. Z.

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega socialističnega kluba se vrše vsak drugi in četrti petek v mesecu v dvorani ILIRIJA, 310 First Ave. — Ker se na klubovih sejah obravnavajo važne stvari, je dolžnost članstva, da se udeležujete sej. Pripeljite s seboj tovariše, ki se zanimajo za razredni boj in še niso v organizaciji.

John Kresse, 396—4th Ave.

VAŽNO ZA ROJAKE V HERMINIE.

Socialistični klub št. 69, JSZ, zboruje VSAKO TRETJO NEDELJO V MESECU ob 2 popoldne v dvorani društva Frostomisleci, št. 87, SNPJ.

Rojaki, pristopite k naši organizaciji, da s tem ojačate naše vrste.

Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

ZA CARLINVILLE, ILL.

Somišljenikom v Carlville naznanjam, da se vrše seje reorganiziranega socialističnega kluba št. 213, J. S. Z., vsako tretjo nedeljo v mesecu v unijski dvorani. Tem potom vabim vse delavce v naselbini, da se udeležite teh sej in pristopijo h klubu. To je edini način, da pokažete delavsko solidarnost in zavest proti kapitalističnemu sistemu, ki nas zasužnjuje. Seje kluba bodo vedno predpodne.

Z delavskim pozdravom

Jos. Korsic, tajnik.

PEVKA.

(Nadaljevanje z 11. strani.)

vila ponudene reči v robec in ne rekši niti besedice ter ne pokimavši z glavo odšla.

Nato so se odprle duri stranske sobe in vstopil je Kolpakov. Bil je bled in nervozen je stresal glavo, kakor bi bil povžil nekaj grenkega, a v očeh so se mu lesketale solze.

"Kake reči ste mi prinašali?" je pristopila k nje-mu Paša. "Kdaj? dovolite, da vas vprašam."

"Reči. . . To so čenče — reči!" odvrne Kolpakov ter potrese glavo. "Moj Bog! Ona se je pred teboj jokala, ponižala se."

"Vprašam vas: kake reči ste mi prinašali?" je zakričala Paša.

"Moj Bog, ona vrla, ponosna in čista žena. . . pa je hotela pasti na kolena pred . . . pred to žensko! A jaz sem jo v to privele! Jaz sem to dopustil!"

Prijel se je za glavo ter zastokal:

"Ne, tega si ne odpustim nikdar! Ne odpustim! Pojdi od mene strani. . . gnusoba!" je zaklical zaničljivo, umikajoč se Paši ter odrivajoč jo s tresočimi rokami od sebe. "Ona je hotela pasti pred teboj na kolena a. . . pred kom? Pred teboj! O, moj Bog!"

Paša se je vlegla ter začela glasno jokati. Že ji je jelo biti žal za izgubljenimi reči, katere je bila v naglici oddala. Čutila se je razžaljeno. Spomnila se je, kako jo je pred tremi leti nabil neki trgovec za prazen nič, pa se je zjokala še glasneje.

Privedbe slovenskih društev in socialističnih klubov v Chicagi.

Slovensko dramatično društvo priredi dne 14. januarja v dvorani SNPJ., na 2657 S. Lawndale Ave. domačo zabavo. Vstopnina \$1. Igra P. Ahacích iz Joliet.

Slovenija, podporno društvo, spadajoče k Č. S. B. P. J., priredi dne 14. januarja veliko maškaradno veselico v Narodni dvorani na S. Racine Ave. in 18. cesti.

Slovensko dramatično društvo uprizori v nedeljo dne 22. januarja v dvorani ČSPS., 1126 W. 18th Str. Finžgarjevo tridejanko (drama) "V razvalinah življenja."

Slovenski socialistični klub št. 224, JSZ., priredi v soboto dne 18. februarja v Stancekovi dvorani, 205 E. 115th Str. (PULLMAN) zabavo s plesom in drugim programom. Vstopnice v predprodaji 35c; pri vratih 50c. Dobe se pri članih kluba na Pullmanu in v upravnistvu Proletarca.

Nada, žensko društvo SNPJ., priredi na pustno soboto dne 25. februarja maškaradno veselico v dvorani SNPJ., 2657 So. Lawndale Ave.

Slovensko dramatično društvo uprizori dne 26. feb. v dvorani ČSPS. dramsko predstavo. Igra še ni določena.

Slovenski socialistični klub št. 1, JSZ., bo imel dne 26. marca veliko priredbo v dvorani Č. S. P. S. na 1126 W. 18th Str. Program bo objavljen kakor hitro ga v to izvoljeni odbor izdela.

Ljubezen do bližnjega je krasen nauk. Ali uresničiti se ne more, dokler mu razmere ne pripravijo tal. Ljubezen do bližnjega je nemogoča v družbi, ki je odvisna od sužnosti; nemogoča je v fevdalizmu s tlačanstvom, nemogoča je tudi v kapitalizmu.

	JUGOSLOVANSKA SOCIA- LISTIČNA ZVEZA SOCIALISTIČNE STRANKE V AMERIKI. 220 SO. ASHLAND BLVD., CHICAGO, ILL.	
---	---	---

Telefon: West 6555.

Tajnik J. S. Z.:

Frank Petrich, 220 So. Ashland Blvd., Chicago, Ill.

Odbor slovenske sekcije:

Frank Alesh, Mary Aucin, Vincent Cainkar, Philip Godina in Frank Zaitz.—Philip Godina, tajnik slov. sekcije; Vincenc Cainkar, blagajnik; Frank Zajec, zapisnikar.

Nadzorni odbor slov. sekcije:

Frank Gottlicher, Mary Udovich.

Odbor srbske-hrvatske sekcije J. S. Z.:

Sava Bojanovic, Peter Kokotovich, Milan Lucic in Mitar Sekulich.

Nadzorni odbor J. S. Z.:

Od slov. sekcije: F. S. Tauchar in Frank Udovich.

Upravni odbor Proletarca:

Frank Udovich, predsednik; Frank Alesh, tajnik; Philip Godina, blagajnik; Frank Gottlicher in F. S. Taucher, nadzornika.

Vse informacije in tiskovine za ustanovitev socialističnih klubov daje tajništvo J. S. Z.

SLOVENSKI AKTIVNI KLUBI:

- 83, Jenny Lind, Ark.—Tajnik Frank Gorenc, R. 1, box 208, Bonanza, Ark.
- 1, Chicago, Ill. — Tajnik Frank Zaitz, 2124 S. Crawford Ave.,
- 4, LaSalle, Ill. — Tajnik Venc. Obid, 438 La Fayette St.
- 47, Springfield, Ill.—Tajnik Frank Besjak, 1974 S. 17 St.
- 50, Virden, Ill. —Tajnik Frank Stempihar, R. F. D. 41, Box W.
- 128, Nokomis, Ill. — Tajnik Ernest Krušič.
- 213, Carlinville, Ill.—Taj. Joe Korsic, 736 N. Broad St.
- 219, E. Moline, Ill.—Taj. Katy Brejc, 243—15th Ave.
- 224, Pullman, Ill.—Tajnik Peter Vrhovnik, 60 E. 104th St., Chicago, Ill.
- 227, Farmington, Ill. — Tajnik Matt Komatz, Mox 571.
- 25, Indianapolis, Ind.—Taj. Valent. Straj, 1040 N. Holmes Ave.
- 217, Madrid, Iowa. — Tajnik Frank Omerza, R. 2, Box 32A.
- 81, Skidmore, Kans.—Tajnik Frank Čemožar, Columbus, Kans.
- 157, Gross, Kans. — Tajnik Ant. Sular, Box 104.
- 114, Detroit, Mich.—Tajnik Jos. Anžiček, 1432 E. Ferry Av.
- 22, Chisholm, Minn. — Tajnik Jos. Ule, 200 S. 3rd Ave.
- 2, Glencoe, Ohio. — Tajnik Ign. Zlemberger, Box 12.
- Redne seje vsako 3. nedeljo popoldne pri sodrugu N. Zlembergerju.
- 27, Cleveland, O. — Tajnik Leo. Poljšak, 6710 Bliss Ave. Frank Mack, organizator. Seje vsako drugo in četrto nedeljo ob 2. uri popoldne na 6409 St. Clair Ave.
- 49, Collinwood, Pa. — Tajnik John Prudich, 1276 East 168th Street.
- 222, Girard, O — Tajnik Frank Kramar, 1020 State St.
- 10, Forest City, Pa. — Tajnik John Murnich, Box 408.
- 13, Sygan, Pa.—Taj. Frank Pustovrh, Bx 86, Morgan, Pa.
- 32, W. Newton, Pa.—Tajnik Jos. Juvan, RFD. 2, box 101.
- 69, Herminie, Pa. — Tajnik Ant. Zornik, Box 202.
- 167, South View, Pa. — Tajnik Anton Rupnik, Box 55.
- 176, Wick Haven, Pa. — Tajnik John Bizelj, Box 4.

- 178, Hostetter, Pa.—Tajnik John Rešnik, box 185., Whitney, Pennsylvania.
 181, Lloydell, Pa. — Tajnik Tony Zalar, box 152.
 182, Meadowlands, Pa. — Tajnik Leonard Lenassi, Bx 563.
 184, Lawrence, Pa.—Tajnik John Terčelj, Box 161.
 211, Aliquippa, Pa. — Tajnik Anton Groznik, L. Bx 183.
 214, Greensburg, Pa.—Tajnik Florian Ausec, R F D 7, bx 12.
 218, Luzerne, Pa. — Tajnik John Matičič, 376 Miller St.
 220, Bon-Air, Pa.—Taj. John Bizjak, R. D. 2, box 80, Johnstown, Pa.
 221, Irwin, Pa.—Tajnik Iv. Kovachich, Irwin Gas and Coal Co. No. 9, Export, Pa.
 223, Cuddy, Pa.—ajnik Ant. Resnik.
 225, Avella, Pa. — Tajnik Dom. Feltria, Bx. 136.
 226, Murray, Utah.—Tajnik Vencel Branisel, No. 24 Woods Row.

SRBSKI KLUBI:

- 20, Chicago, Ill. — Tajnik L. Golo, 2306 Clybourn Ave. Avenue.
 210, Detroit, Mich.—Tajnik N. Sestaňovich, 648 Friedrich S.I E.

POSAMEZNI ČLANI (at large):

- John Teran, Ely, Minn.
 Frank Bolich, Hudson, Wyoming.
 John Rezelj, W. Allis, Wis.
 John Petrich, Youngstown, O.
 Frank Smerdu, Moline, Ill.
 Frank Rataic, Forest City, Pa.
 Frank Lipar, Trommald, Minn.
 Frank Knafels, Edmond, Okla.
 Jno. Ban, box 214, Verona, Pa.
 John Klun, Chisholm, Minn.
 Paul Chesnik, Canonsburg, Pa.

ZASTOPNIKI PROLETARCA**ARKANSAS.**

- Jenny Lind: Frank Grile, Box 106.

CALIFORNIA.

- San Francisco: Joseph Koenig, 2105 Bush St.

COLORADO.

- Somerset: Victor Koklich, Box 217.

ILLINOIS.

- Chicago: Frank Aleš, 2124 So. Crawford Ave., Frank Zajc, 3639 W. 26th St., Fr. Udovich, 1844 So. Racine Avenue.
 Chas. Pogorelec, 3639 W. 26th St.
 Cicero: Anton Putz, 5028 W. 25th Place.
 E. Moline: Ant. Klanšek, 1319 19th St.
 Nokomis: Ernest Krusic.
 Peoria: F. Franko, 206 Reynolds St.
 Springfield: Fr. Besjak, 1974 So. 17th St.; Frank Čopi, 1900 S. 17th St.
 Virden: Frank Stempihar, R. F. D. 41, Box W.
 Waukegan in No. Chicago: Anton Lukancic, 1034 Lenox Ave., N. Chicago.
 Johnstown City: Frank Martinjak, Box 607.

INDIANA.

- Clinton: J. Musar, Lock Box 441.
 Indianapolis: John Krainz, 755 N. Holmes Ave. R. Repovš, 960 N. Holmes Ave.

KANSAS.

- Columbus: Frank Čemažar, R R. 3, box 261.
 Gross: John Kunstelj, Box 32.

MICHIGAN.

- Detroit: Louis Urbancich, 4646 Russell St., Math Urbas, 237 La Belle Ave. Jos. Anžiček, 1432 Ferry Ave. E. Jos. Ocepek, 939 Hendrie E.

MINNESOTA.

- Buhl: Max Martz, Box 166.
 Chisholm: Frank Klun, box 399. Joe Ule, box 814.
 Ely: John Teran, Box 432.
 Gilbert: Jos. Antoncic, Box 455.

NEW YORK.

- Little Falls: Fr. Petavs, Lover's Leap.

OHIO.

- Akron: Frank Košir, 1176 Marcy St.
 Barberton: Martin Železnikar, box 276.
 Blaine: Frank Germ, Box 31.
 Cleveland: L. Gorjup, 6010 Bonna Ave., A. Komar, 6710 Bliss Ave., Louis Malich, 6408 St. Clair Ave., Jacob Kocjan, 1273 E. 58th St., Jerry Alesh, 1098 E. 66th Street.
 Girard: Frank Kramar, 1022 State St. Frank Zorka, 35 Smithsonian St.
 Glencoe: Nace Zlemberger, L. box 12.
 Lisbon: Jacob Bergant, R. D. 2, Box 19.
 Maynard: Andy Zlatoper, box 22.
 Niles—Girard: John Kokošin, 14 Baldwin ave.; Frank Kogoršek, 710 Pew St., Niles, O.

OKLAHOMA.

- Hughes: Joe Kogoy, box 52.

PENNSYLVANIA.

- Aliquippa: Jack Kotar, box 289. B. Yerant, box 287.
 Avella: Frank Bregar, box 368.
 Bon Air: Peter Bukovec, R D 2, box 98.
 Clairton: Anton Ocepek, Box 477.
 Conemaugh: Louis Krašna, Box 218, Dr. Boritelj, št. 1. S. D. P. Z.
 Dunlo: Frank Kaučič, Box 155.
 Export: John Frank, S. R. Box 315.
 Forest City: Frank Rataic, Box 685. Louis Krašovec, R. F. D. No. 2.
 Herminie: Anton Zornik, Box 202, A. Bertl, Box 437.
 Irwin: Mike Pavšek, R F D 3, box 74.
 Johnstown: John Miklich, 404 Ohio St.
 Lloydell: Anton Grbec, Box 35.
 Lawrence: John Terčelj, Box 161.
 Luzerne: John Matičič, 13 Hughes St.
 Martin: A. Zupančič, Box 11.
 Morgan: J. Kvartič, Box 453.
 Meadowlands: Leonard Lenassi, Box 563.
 South Fork: August Orel, Box 363.
 Vandling: Jos. Čebular, Box 156.
 Verona: John Bañ, Box 214.
 W. Newton: Jos. Zorko, R. F. D. 2, box 113.

W. VIRGINIA.

- Pierce: Anton Vidmar, box 373.
 Philippi: Bartol Louis, Box 329.
 Rendall Creek: J. R. Sprohar, box 2, Pursglove.
 Thomas: Frank Kocjan, Box 272.

WISCONSIN.

- Kenosha: Frank Zerovec, Box 19, N. Newell St.
 Milwaukee: Stanley Pahor, 349 Florida St.
 West Allis: Jacob Oblak, 432 — 54th Ave. A. Ilvšek, 282 Mineral St.

Ako želi kdo prevzeti zastopstvo za nabiranje naročnikov Proletarcu, prodajati Am. družinski koledar, brošure in knjige, naj piše upravnistvu, ki bo poslalo potrebne listine in informacije. Na tu priobčene zastopnike apeliramo, naj skušajo ob vsaki ugodni priliki pridobivati naročnike temu listu. Pravzaprav je dolžnost vsakega slovenskega zavednega delavca agitirati za njegovo glasilo Proletarec.

Ako je ime kakega zastopnika izpuščeno, naj se oglasi, pa bomo popravili imenik.

LUZERNE, PA. — Seje slov. soc. kluba št. 218, J. S. Z. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 3. popoldne na domu sodruga Maticiča. — Rojaki delavci, pristopajte k socialistični organizaciji. — John Matičič.

Zanimiv slučaj glede starosti.

Neki zdravnik iz Aatchison, Kans., nam je pisal dne 30. novembra 1921: "Neka stara žena, ki je dosegla devetdeset let o božiču, je najboljša oglaševalka, za zasluga katero je napravilo Trinerjevo grenko vino za njo". In dva tedna, pozneje Mr. L. Jedlicka nam je pisal iz Temple, Tex.: "Jaz sem 76 let star in moja žena pa 70. Ako bi ne vživala Trinerjevega grenkega vina, bi že davnej ne sijalo več solnce na naju. Ampak Trinerjevo grenko vino nas drži še vedno močne in pri življenju." Kajpak se razume, da ni uprašanja ako držite vaš želodec in prebavne organe telesa v pravem stanju, da boste dosegli zdravo in dolgo življenje. V Delhi neki provinciji Indije se smatra za sramotno če kdo umre pred 80 leti svoje starosti. Kako je to mogoče? Preiskava je dognala, da ljudje v Delhi, dajejo veliko pozornosti na svoj želodec. Trinerjevo grenko vino je zdravilo katero očisti želodec in prebavne dele telesa zelo prijaznim in milim potom, brez vsacega ščipanja ali drugih neprijaznih simptonov. Kupite si takoj tega zdravila pri vašem lekarnarju ali trgovcu z zdravili in ga imejte vedno doma!

Linčanja v južnih državah nič ne pojenjujejo, pač pa jih je vedno več. Vse se zateka k nasiljam, zakaj se ne bi drhali v južnih državah? Črncu že ni treba drugega, kakor vreči pogled na belo žensko, pa se lahko čez nekaj ur znajde obešen na drevesu. Za spremembo so zadnje čase linčali tudi par belopoltnožev. Nekaj navadnega je, da udere drhal v stanovanje kake osebe, ki se je po nazorih nasilnežev pregrešila zoper moralo, ali karsibodi, jo odvedejo na prosto, pretepejo, slečejo, povaljajo v katranu in perju in potem izpuste. Drugim pošiljajo obvestila, naj do tega in tega časa zapuste mesto, ako hočejo odnesti zdravo kožo. Drugeče pa je to popolnoma civilizirana dežela.

INTERNATIONAL DAIRY CO.

1908-12 So. Ashland Ave., Chicago, Ill.

Tel. Canal 2183

MEDNARODNA MLEKARNA

Trgovina z mlekom, maslom itd., na malo in veliko. Sporočite nam telefonično in mi vam bomo dovažali mleko na dom.

Za čistobo in sanitarnost jamčimo.

Ako hočete dobro knjigo, naročite

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLENDAR 1922.

Stane

VEZAN V PLATNO, \$1.

MEHKO VEZAN, 75c.

Naročite ta kalendar svojem v Jugoslaviji in Julijski Benečiji. Naročila izvršujemo mi. Cena ista kot za Ameriko.

NAROČAJTE DRUŽINSKO REVILJO

"KRES"

V zalogi imamo 1., 2. in 3-4. številko "Kresa". Vse skupaj stanejo 55c. Za manjša naročila koledarjev, knjig in revije Kres lahko pošljete poštne znamke.

Sprejemamo tudi naročino za Kres, ki stane \$1.00 na leto, toda upravištvo Proletarca ne sprejme odgovornosti za neredno dostavljanje lista. Lahko se pripeti, da se kaka številka Kresa na potu iz starega kraja izgubi, za kar ni odgovorna ne uprava Kresa, niti uprava Proletarca, ki je odposlala naročino.

Vsak mesec bomo sprejemali po večje število izvodov Kresa. Prihodnja bo CANKARJEVA IZDAJA, katera bomo dobili več sto iztisov v razprodajo.

Ker je Kres delavska revija, v rokah sodrugov, za služi, da jo podpira tudi slovensko delavstvo v Ameriki. Vsakdo, ki jo naroči, bo ž njo zadovoljen.

Iz Ljubljane smo prejeli zopet večje število raznih knjig, ki so označene na zadnji strani v tem listu. Naročajte knjige od nas. Malenkostni eventualni dobiček od prodaje knjig se porabi v podporo našemu tisku.

NASLOV:

PROLETAREC

CHICAGO, ILL.

3639 W. 26th St.

Za bolezn in bolečine

PAIN-EXPELLER

Tvorniška znamka reg. v pat. ur. Zdr. dr.

Prijatelj v Potrebi

Naročite!

All je religija prenehala funkcionirati?	\$.30
Svetovna vojna in odgovornost socializma	.80
Katoliška cerkev in socializem	.30
Skupaj	\$1.40
Alko naročite vse tri ob enem samo \$1.00 za vse tri.	

Ako si želite nabaviti knjige socialne, povestne ali kake druge vsebine, jih naročite od Proletarca. Eventualni dokiček od prodaje knjig se porabi za pokrivanje stroškov pri listu.

Severova zdravila yzdrzujejo zdravje v družinah.

Omejite prehlad. Ustavite kašelj.

Oba sta znamenja nevarnosti. Prijatjeni boli z dalekossžnimi posledicami se lahko mnogokrat izogneta, če dobite prava zdravila.

Severa's Cough Balsam

(Severov Balzam zoper kašelj) 'odpomore pri navadnemu kašlju, pomiri bronkialna vznemirjenja, popravi prebave, omogoča red in olajšava dihanje. Cena 25c in 50c.—Severa's Cold and Grip Tablets (Severjevi Tableti zoper prehlad in gripe) ustavi prehlad predne se razvije. Cena 50 centov. Po vseh lekarnah.

Ali ste dobili iztis Severjevega Almanaha za leto 1922? Dobite ga zastodj pri svojem lekarju ali pa direktno od

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

"THE MILWAUKEE LEADER"

Največji Ameriški socialistični dnevnik.

Naročnina: \$6.00 za celo leto, \$3.00 za pol leta in \$1.50 za tri mesece.

Naslov: 532 Chestnut Street, MILWAUKEE, WIS.

Slovenecm priporočamo v posecanje

KAVARNO MERKUR

3551 W. — 26th St.

(v bližinj urada SNPJ., S. R. Z. in Proletarca.)

Dobra kuhinja : : : : :

: : : : : Dobra postrežba.

KARL GLASER, imeitelj.

John Phak & Co.

1151-1153 W. 18th Street

Chicago, Illinois.

Modna trgovina. Velika zaloga moških, ženskih oblek, izdelanih po najmodernejšem kroju. Cene nizke.

CARL STROVER

LAWYER

and

COUNSELLOR

133 W. Washington Street.
CHICAGO, ILLINOIS.

Telefon: Main 3989.

Naročajte najboljši in najbolj razširjen socialistični dnevnik v Ameriki "THE NEW YORK CALL" 112 Fourth Avenue, NEW YORK, N. Y.

Naročnino za dnevne in nedeljske izdaje \$12 za celo leto; \$7 za pol leta; \$4 za tri mesece; \$1.50 za en mesec; samo nedeljske izdaje \$3 na leto. Samo dnevne izdaje \$9 na leto; pol leta \$5; en mesec \$1.25.

Kadar...

Kadar mislite na potovanje v stari kraj;

kadar želite poslati svojim storkrajskim sorodnikom, prijateljem ali znancem denar,

ali kadar imate kak drug posel s starim krajem.

obrnite se na tvrdke

ZAKRAJSEK & CESAREK

70—9th AVE.

NEW YORK, N. Y.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET

Tel. 1475

JOHNSTOWN, PA.

FARME

V PINETOWN, NORTH CAROLINA

ZA POJASNILA PIŠITE:

A. H. SKUBIC & CO., PINETOWN, N. Carolina.